

ჩვენა ქვეყნის
უცხოეთთან ვაჭრობის
მიმოხილვა

(1884 - 1912 წლამდე)

მუდგენილი
ქაუთი ლამბაძის მიერ.

43611

ჩვენი ქვეყნის ეკონომიური აღორძინება დღეს-ყოველი შეგნებულად ჩართვლისათვის საჭირობოდა სავითს შედგენს.

თუ ამ რვა წლის წინად ეს საქმე მხოლოდ რამოდენიმე მოღვაწის საზრუნავს შეადგენდა, დღეს უკვე ერთს შიშინავე ხაზილი უდიდობის თავისი მოვალეობა შეასრულოს.

მოუხედავად ასეთი გამოღვიძებისა, საჭიროა ვაღვაროთ, რომ ჩვენი ეროვნული ცხოვრება ამ ეამად სასტიკსა და საშიშარ ვრიზისს განიცდის.

თუ სხვა ქვეყნებში კანაცალიზმი ბუნებრივად თანდა თანობით გაიზარდა და ამ პროცესში ცხოვრების მართი ფორმები წარმოშობა, ჩვენში უკვე კანაცალიზმი (განსაკუთრებით საუბრო) თავიდანვე, ჩვენს ბურჟუ, უცხო ელემენტის მიერ იქმნა ხლთ ხაერებელი, რომლის სასტიკ შედეგებს მხოლოდ ეხლა ვერძნობთ. ამას თან ემაცება მეორე საფრთხე: უცხოეთის კანაცალი თან და თან ეცანება რუსეთს და კრძოდ ჩვენ ქვეყნას, ამისთვის კი ჩვენ სრულიად არა ვართ მომზადებულნი.

სწორედ ამისთვის საჭიროა დაუძინებელი შრომა და თავის დაცვა რომ მომავალმა კანაცალისტურმა ცალოდ არ წაგვლეკოს. მომავალი ათი წლის განმავლობაში მთლი მცირე აზის ოსმალეთი და სპარსეთი ევროპული კანაცალისტების სამოქმედო ასპარეზი იქნება, ეს ცალოდა ჩვენს ვადმოკვივლის და ამისთვის კი საჭიროა მზადება.

უნდა შევინწავლოთ ყოველი მხრივ ჩვენი ქვეყნის ეკონომიური მდგომარეობა და ამას და მიხედვით სამუშაო გეგმა

გამოვიძუშაღთ. იმდენი გვაქვს ჩვენი მიმოხილვა მცირეოდენ და-
მარქვას მაინც გუწევს, მათ ვისაც ჩვენი სამშობლოს აღორძინე-
ბა აინტერესებს

ჩვენ გვჩანს, რომ თუ გვინდა ეკონომიური მოხობის თავი
დავაღწიოთ, საჭიროა ევროპის ბაზრებთან პირადად და პირი რამოკი-
დულობა გვაქონდეს. სწორედ ამ მოსაზრებით დავაარსეთ ამ ორი
წლის წინადა ფირმა ლონდონში, როგორც მთელი დედამიწის
ზურგის სავაჭრო ცენტრში და მთავარ მიზნად შემდეგი დავისა-
ხეთ: გამოვუჩინოთ ჩვენი ქვეყნიდან პირდაპირ ევროპის ბაზარ-
ზე სამეთურნეთ და ყოველივე სხვა ნაწარმოები, ამისთვის კი სა-
ჭირო იყო ევროპის ბაზრების შესწავლა, რასაც იმ თავითვე შეუ-
დქით და აქურნალო „მოსავალში“ და „სასოფლო გზებში“ ვა-
თავსებდით მოკლე მოხსენებებს.

ეგრეთვე თავიდანვე დიდი ყურადღება მივაქციეთ იმ საქონ-
ლებს, რომელთა შემოზიდვაც ჩვენში ევროპიდან შეიძლება. ამ
მხრივ პირველი ნაბიჯები უკვე გადავდეთ.

ჩვენი ქვეყნის ეკონომიური აღორძინება ორი გზით მიდის: საკოო-
პერაციით და უწილო ვაჭრობით. ბევრს შეცდომით ვინა რომ ეს ორი
მიმდინარეობა ერთ ერთმანეთს უნდა შეეხრძოლოს. რომ ეს არ მოს-
დეს ეს ერთგულნი ძალია არ დაინარჯოს უმიზნოდ, საჭიროა ვაღვაროთ,
რომ საკოოპერაციო მოძრაობას ჩვენში დიდი მომავალი აქვს ეს ვინც
მას შეეხრძოლებს, ის ამავე დროს ერის უმრავლესობის კეთილდღე-
ობას უბრძვის. ვაჭართა კლასმა ვაჭრობის უნდა გამოიჩინოს ეს იმ
დარგების დაკარგვა, რაც კოოპერაციულ ნადავზე მოხდება, საქარხნო-წარ-
მოებს შექმნით აინაზღვაროს. ამით საფუძვლიანი ხაყრება ერთგულ
წარმოებს ეს ძალების დაქსახვაც არ მოხდება.

რის ვაგუთება შეიძლება უცხოეთში?

რომ ამ კითხვას საფუძვლიანი პასუხი მოვუძებნოთ საჭიროა ისტორიულად მიმოვიხილოთ ზვენი ქვეყნის საგარეო ვაჭრობა. ამისთვის საჭიროა ჭერ იმ საქონელს შევხებით, რომელზეც ზვენი ქვეყნიდან უცხოეთში გააქვთ.

ზვენი ქვეყნიდან უცხოეთში გაზიარული საქონელი.

I მარგანეცი (ანუ შავი ქვა)

გაზიარული იქნა :

<u>მათაძვე :</u>			<u>ფოთზე :</u>
1884 წლ.	620, 000	ფუთი;	
1885 "	1,240, 000	"	
1886 "	1,200, 692	"	2,276, 082 ფუთი;
1887 "	719, 200	"	3,162, 000 "
1888 "	441, 316	"	2,221 460 "
1889 "	712, 504	"	3, 044 572 "
1890 "	700, 538	"	7 440 000 "

მათომბე:

1891 წელი.	323, 764	ფუთი;
1892 "	480, 260	"
1893 "	493, 396	"
1894 "	443, 442	"
1895 "	267, 988	"
1896 "	264, 864	"
1897 "	319, 734	"
1898 "	730, 732	"
1899 "	1, 222, 480	"
1900 "	3, 280, 854	"
1901 "	1, 104, 840	"
1902 "	5, 662, 902	"
1903 "	3 715, 474	"
1904 "	1, 698, 490	"
1905 "	996, 340	"
1906 "	1, 023, 372	"
1907 "	1, 559, 858	"
1908 "	505, 920	"
1909 "	1, 521, 000	"
1910 "	2, 673, 378	"
1911 "	7, 712, 446	"
1912 "	17, 204, 928	"

ფოთბე:

4, 960, 992	ფუთი;
7, 967, 000	"
8, 133, 904	"
8, 947, 220	"
9, 897, 432	"
8, 268, 630	"
10, 416, 800	"
16, 257, 950	"
18, 839, 190	"
23, 142, 244	"
16, 365, 706	"
24, 000, 200	"
22, 817, 660	"
26, 394, 268	"
18 415, 750	"
29, 636 009	"
29, 547 200	"
22, 729 200	"
28, 331 500	"
35, 117, 297	"
26, 432, 620	"
39, 320, 400	"

ზემოთ მოყვანილი ციფრები ვკრეფენებ, თუ რამდენ-
ნი ფუთი შვი ქვა გაიზიდა უცხოეთში ფოთბე და მათომბე.

ამ ორივე ნავთსარეუკრიდან გაზიდაული შავი ქვის
 ლირებულება 1884-1912 წ. ე. ი. 29 წლის განმავლობაში
 დაახლოებით უდრის:

120 მილიონ მანეთს

რომ აქედან ჰევნებს ძლიერ ცოტა შერჩათ ეს ყველამ
 ადის ვინც შავი ქვის წარმოებას დაკვირვება და ჰევნებუ-
 რი „მწარმოებლების“ გაჭირვებას იცნობს, რომელთაც სძირად
 ბილოეთის ფული არ აქვთ, რომ ქუთაისიდან ქათურაში
 დაბრუნდნენ.

ჩვენ აქ არ შევხებით შავი ქვის ვაჭრობის ისტორიას,
 რადგან ეს სპეციალური გამოკვლევის საგანს შეადგენს, ვიფ-
 ყვით მხოლოდ, რომ ასეთი დიდებული წარმოება, რომელიც
 მთელი დასავლეთ საქართველოს ქონებრივი ძრვომართობისათ-
 ვის გადაძვევდა, ევროპიული კანადალოს მსხვერპლი გახდა.
 ამაში უმთავრესი ბრალი ჩვენების დაუდევრობას და უვიცო-
 ბას უდევს. ვის არ ახსოვს ის ხანა, როდესაც წვრილი მე-
 საკუთრები მადნან ადგილებს ხლდის ფასად ეიდებ და ალე-
 ბულო ფულს „მანახორის“ და ხუნ-უას ქვეშ ბარჯავდენ.

ცხადია, რომ ასეთ წარმოებაში სადაც დიდძალი კა-
 ნადალა სჭირთ, ევროპიული კანადალისცებს ხარეფა აუცი-
 ლებელი იყო, მაგრამ ეს პროცესი ვერც დაჩქარებით არ
 წავიდოდა, რომ ბეჩინების სპეკულაციას სახელი არ გაე-
 ჯვებოს ქათურისათვის. თუ რაძვენად სამართლო და უმ-
 ზგაფსი იყო ბეჩინებს როლი ამ საქმეში, ამას შემდეგიდან
 დავიხსნავთ:

1919 წ. ზვერში მოხდა ანკეცა. შეუკითხვერ შრეწველოთ,
 თუ ვინ რამდენი დაეარგა. 130 ქართული შრეწველოდან მარ-
 ცო 43 უბანება. აღმოჩინდა, რომ 15 შეჩქენ ექსპორტიორებს
 წაღებული აქვთ ამ 43 შრეწველოდან 131,735 მანეთი.

ამავე ექსპორტიორებს მანკებიდან წაღებული აქვთ
520,000 მანეთი.

რომ ზვერებს გამშვდაობა ჰქონდეთ და ყველა გამოამკარა-
 ვებდეს, თუ რამდენი დაეკარგათ, ვარგა დიდი თანხა შეს-
 ღება.

ასეთმა არა ნორმალურიმა მოვომარეობამ ძლიერა ჰაა-
 თვიქნა ევროპელი შექარხნენი, რომელთაც მარგანეცი სჭირ-
 დებათ და უკვე 1907 წელს მათ დაიწყეს დიდ ძალი მარნანი
 აღვილოების საკუთრად შექენა.

ყველაზე გასაოცარი ჯი ის არის, რომ თუმცა მათ აღვი-
 ლობი შეიძინეს, მაგრამ მის დამუშავებას აგრე რიგად არ ეჩ-
 ქარებან, რადგან აქამდე ზვერებური შრეწველოებიდან უფრო
 აფად ყიდულობენ ქვას, ვიდრე თვითონ დამუშავებული
 დაუქლებათ.

საჭიროა, რომ სულ არ დაილოპოს საქმე, ზვერი შრე-
 წველოები შეკავშირდენ და გადაარჩინონ რის გადაარჩენაც ჯი
 შეიძლება. თუ ეს შეკავშირება მოხდა მაშინ ევროპის კანიტა-
 ლის რახმარებაც აღვილოა.

დიდი ძალი მორეფა არის საჭირო რომ ეს საქმე
 გამობრუნდეს და ვარგი შედეგი მხოლოდ მაშინ მოყვება რო-
 დესაც ევროპის მებრები ვეექნება შესწავლილი და ყოველივე
 მოსალოდნელ ვრინისს თავიდან ავიცდენთ.

II სიძინარი.

გაზიარა უცხოეთში

დათმობა:

1884	წელ.	31,000	ფუთი;
1885	"	669,600	"
1886	"	2,210,362	"
1887	"	2,020,400	"
1888	"	1,483,070	"
1889	"	864,900	"
1890	"	295,430	"
1891	წ.	170,312	"
1892	"	319,920	"
1893	"	209,932	"
1894	"	280,812	"
1895	"	268,088	"
1896	"	88,598	"
1897	"	48,608	"
1898	"	437,968	"
1899	"	68,200	"
1900	"	1,284,826	"
1901	"	1,094,860	"
1902	"	405,472	"
1903	"	384,462	"
1904	"		

ფოთბუ:

5,557,246	ფუთი;
4,527,692	"
3,286,000	"
3,529,536	"
4,527,444	"
3,720,000	"
3,544,540	"
2,852,000	"
5,028,386	"
3,865,360	"
2,897,432	"
62,000	"
1,272,240	"
2,295,984	"
1,706,860	"
1,966,764	"
1,375,346	"
1,442,430	"
2,237,866	"
1,067,392	"

	ბათონი:	ფუთი:
1905 წელ.	1, 083, 512 ფუთი;	1, 506, 166 ფუთი
1906	109, 128 "	1, 015, 746 "
1907	205, 708 "	85, 126 "
1908	673, 382 "	517, 700 "
1909	1, 040, 492 "	2, 212, 700 "
1910	2, 673, 378 "	2, 156, 800 "
1911	1, 812, 446 "	4, 576, 840 "
1912	1, 574, 242 "	1 327, 978 "

ამ ორივე ნავთსადგურიდან 1884 წლიდან 1912 წ. ე. ი. 29 წლის განმავლობაში ვაზდული სიმინდის ღირებულება დაახლოებით უდრის:

60 მილიონ მანეთს.

ამ მილიონებიდანაც უკვე დარჩა ხვერი გლეხის ჯიბეში, რასაც წრევანდელი დასავლეთი საქართველოს დაშლევამლოქის სინამდვილით ამოწმებს.

დაევანდელ კონომიურ პირობებში მიუტყვევებელ ბოროტუქსად უნდა მივუახნდეს ვინც ერთი ფუთი სიმინდის გაყანა ხვერი ქვეყნიდან, სიმინდი ხვერი ქვეყნის გლეხის უმთავრესი სახრატა უძველესი დროიდან. დღეს ხვერი გლეხი ვა გალაცაქეხული, რომ სიმინდსაც ვერ შოულობს საკმაოდ. გლეხებს უმრავლესობას ერთი მოსავლიდან მუორემდე ვერ მიყვება ხოლმე და წლის ბოლოს თვითონ ყიდულობს მამასისხნა.

სასაზღვრო მასალის საზღვარ ვარეთ ვაზი მხოლოდ მაშინ ხაითვლება ნორმალურად, როდესაც თვითონ ვაზი თავ ქვეყანას ზედმეტი აქვს მორჩენილი, ამიტომ ამ დროს ხვრია ქვეყნიდან სიძინრის ვაზის ყოველი ღონის ძიებით უნდა ვაზი-ძივით. ყოველი ვაზივლელ და მოჩქარებულ ვაზივლელ სახელმწიფოში არსებობს ვაზივლელი ვაზივლელი, რომელიც ძალიანვე სახელმწიფოს შუქლონ დროებით აქრძალოს ყოველივე საზღვარს ვაზი საზღვარ ვარეთ, როდესაც სორცეულის, ისე სორმლეულის და მორცხეულის.

მაგრამ ხვრია ვაზივლელ ხვრის სურვილს არ ემორჩილება და მიუხედავად ასეთი მდგომარეობისა ვაზივლელ და ვაზივლელ ხვრია სიძინრის საზღვარ ვარეთ. ვაზივლელი უმეცეს ნაწილად აყვანს და არან უცხოეთის დიდი ფირმები, მათ შორის ყველაზე მძლავრი საფრანგეთის ფირმა დრეიფუსი და კომპანია. ეს ფირმები ავარცხანს საზღვარებით ყიღულობერ სიძინრის ვაზი-ვლელის და მსხვილი ვაზივლელის და შუქლონ ვაზივლელ ფოთსა და მათუძე. ყველაზე საჩუხარო ვაზი არის, რომ ხვრია ვაზი-ვლელის უმთავრესი საზღვარ-ვარედ ღორქის სასუ-ქარ ხმარობერ.

თუ სიძინრის ვაზი ხვრის ვაზივლელში იქნა მაშინ ადვილი აღარ ექნება ქრონიკულ დამუქვას.

საჭიროა ამაზე ეხლავე ვიფიქროთ და სიძინრის თა-ვიდან ავიცილოთ, მით უმეცეს ხვრის ძლიერ ახლო არან სიძინრის მომყვანი ქვეყნები: ოსმალეთი, პოლონია და რუ-მინა, სადაც საჭიროების დროს სიძინრის ხვრია შუქლონ-ვაზი შეიძლება.

III აბრეშუმის პარკი.

ვაიზიდა უცხოეთში:
ბათონებზე:

1891 წ.	19,468 ფუთი;	1904 წ.	100,936 ფუთი;
1896 "	24,304 "	1905 "	53,754 "
1897 "	24,869 "	1906 "	118,849 "
1898 "	22,258 "	1907 "	89,218 "
1899 "	71,052 "	1908 "	135,532 "
1900 "	42,222 "	1909 "	195,424 "
1901 "	28,830 "	1910 "	111,662 "
1902 "	116,870 "	1911 "	94,482 "
1903 "	158,720 "	1912 "	66,712 "

ფოთზე აბრეშუმის პარკი არასოდეს ვაზირა.

1884-1890 და 1892-1895 წ. იფიციალური ცნობები არ მოვეუბოვება.

სულ, ზემოთ აღნიშნული 18 წლის განმავლობაში უცხოეთში ვაზირა აბრეშუმის პარკის ღირებულება დაახლოებით უდრის

73 მილიონ მანეთს.

აბრეშუმის პარკი იყიდება მარტელში და მარსანში. ზეჟი პარკის მასანი მარტელს ორი ქალაქი უცხოეთში.

ზემოთ მოხსენებული აბრეშუმის ჯარჯი მარცო ზევნი ქვეყნიდან არ არის გზიდული, მასში შუღის, ეგრეთვე თურქესთან და სპარსეთის ჯარჯი.

ოფიციალური ცნობებით კავკასიაში შეაბრეშუმებამს მასღევქ 3,000 ადგილში, 400,000 ოქსი. ყოველ წლიური სამუდლო მისაჯარა 300,000 - 400,000 ფუთი ნუღლი პახი, რომლის ღირებულებაც ყოველ წლიურად უღრის 4 1/2 - 6 მილიონ მანეთს.

თუ რამდენათ ხამორჩენილი ვართ ამ ღარეში ამას შეშდევიდან დავინახავთ: აბრეშუმის სართავი ქარხნების რიცხვი ამიერ-კავკასიაში უღრის 111, რომელნიც შემდეგ ნაირად არან განაწილებულნი: ნუხის მანრაში 72, შუმის მანრაში 26, კარაგინის მანრაში 5, ერეფის გუბერნიაში 5, ძიღის საქართველოში კი მხოლოდ სამი (სახლოდობრ 2 საინგილოში და სთელავში).

ჯარჯის გზიდვის საქმე ძლიერ ცუდათ არის მოწყობილი და ხვეს გვლოვნას სრულად არ ემორჩილება. ეს მით უმეტეს სანარალოა, რადგან ყოველ წლივ შეაბრეშუმებამს ზევნი დიდს ყურადღებას აქცევს.

IV მშის ხე.

უმეტეს ნაწილად გაშენებულა აფხაზეთში და სამურზაყანოში (შავი ზღვის პირას). თავისი ღირსებით უცხოეთის მანარზე საუკეთესოდ ითვლება.

გარბილა უკანოეთში:
ფოთბუ:

1886 წელს.	9,664 ფუთი;	1899 წ.	6,324	ფუთი
1887 "	51,400 "	1900 "	1,550	"
1888 "	23,808 "	1901 "		"
1889 "	40,548 "	1902 "	5,952	"
1890 "	3,720 "	1903 "	48,732	"
1891 "	38,440	1904 "	12,338	"
1892 "		1905 "	18,662	"
1893 "	9,238	1906 "	26,040	"
1894 "	26,536	1907 "	12,090	"
1895 "	38,812	1908 "	2,852	"
1896 "	6,944	1909 "	13,686	"
1897 "	13,454	1910 "	26,917	"
1898 "	6,014	1911 "		"
და 1912 წელს.	21,800 ფუთი			

შათობბუ:

1908 წელს.	58,660	ფუთი
1909	43,338	"
1910	14,756	"
1911	59,582	"
1912	31,000	"

როგორც ხედავთ შათობბუ შხმს გამოზიდავს
 ამ უკანასკნელთი ხუთი წლის განმავლობაში დაიწყო.

სულ 1886-1912 წ. ე.ი. 27 წლის განმავლობაში
უცხოეთში გაზიდული ბზის ხის ღირებულება დაახლო-
ებით უდრის:

1,200 000 მანეთს.

ამ საქონლის უცხოეთში გაზიდვას ძლიერი ხელი
შეუშალა შემდეგმა გრემოქსამ: 1890 წლამდე ბზის ხე-
ზე დაწესებული იყო გასაზიდა ბაჟი 10 კან. ფუთზე.
1890 წლიდან დააწესეს 30 კან. ფუთზე. ასეთმა გადასა-
ხარმა აიძულა უცხოელი მუქარხნები სხვა ქვეყნებ-
ში მოექცნათ ბზის ხე უმეტეს ნაწილად ჩვერქიური
ბზის ადგილი სპარსეთისამ დაიჭირა. ამ უამარ ადნიშ-
ნული ბაჟი 40 კან. ფუთზე და მიუხედავად იმისა, რომ
უცხოეთში ამ საქონელზე დიდი მოთხოვნილება არის
მაინც არ გააქვთ ბევრი

როგორც ზემოთ მოყვანილი ცხრილებიდან დაინა-
ხავთ, ამ საქონლის გაზიდვა უცხოეთში ძლიერი არათანა-
ბარა. წრეულს ფინანსებს სემინისტრომ ნება დართო,
რომ სპარსეთიდან უცხოეთში გასაზიდა საქონელი, ბაჟიში
უბაჟოდ შემოიღებინა, ამან რასაკვირვლად ვა გაუხსნა
სპარსეთის ბზის და ამ უამარ დიდ ძალი გააქვთ უცხო-
ეთში ბათობზე, მიუხედავად იმისა, რომ იგი ღირსებით
ჩვერსაზე გასილქით დაბლა დგას.

ამას გარდა უცხოეთში გაზიდულ ბზაზე დაწესებული ბაჟი
40 კან. ფუთზე არ არჩევს ხარისხებს. † და III ხარისხის

სე ქრისა და იმავე ბაჟს იხრის, ამისთვის გამზიდულნი
 ნი უფრო კარგი ღირსების მქონე უცხოელებს. ვინაიდან
 ზვერებს ამ სწავლის ვაზირთა შორს და შიშ არ აქვთ მთ-
 ყობილი ივინი მყიდის თხემხირეში, ფოთში და ბათუმში
 უცხოელებზე, რაიჯა მამანდის ძლიერა სცემს. სსქინთა
 მხალხს მასწავლებლის შეერთება.

წიგვების (სხუ კალონ) სე.

გაიზიდა უცხოეთში:

ბათუმზე:

1885	წ.	—	
1886	"	—	
1887	"	—	
1888	"	—	
1889	"	—	
1890	"	—	
1891	"	101,618	ფუთი;
1892	"	124 000	"
1893	"	149 420	"
1894	"	140 732	"
1895	"	136 958	"
1896	"	125 232	"
1897	"	—	

ფოთზე:

10,168	ფუთი
28,520	"
41,540	"
62,682	"
47,864	"
14,880	"
43,586	"
29,140	"
29,512	"
19,774	"
60,540	"
27,280	"
14,548	"

დათმობა:

ფაქტობრივი:

1898	წ.	219, 032	ფუტბო;	7, 448	ფუტბო;
1899	"	545, 600	"	17, 360	"
1900	"	74, 023	"	8, 370	"
1901	"	127, 472	"	—	"
1902	"	110, 546	"	3, 100	"
1903	"	120, 032	"	12, 710	"
1904	"	99, 448	"	10, 106	"
1905	"	35, 464	"	20, 336	"
1906	"	104, 432	"	58, 280	"
1907	"	94, 426	"	70, 556	"
1908	"	62, 000	"	22, 692	"
1909	"	155, 000	"	79, 856	"
1910	"	186, 000	"	69, 750	"
1911	"	198, 400	"	102, 300	"
1912	"	217, 000	"	114, 080	"

ორივე ნაწილს დაეკუთვნება 1885-1912 წ. ე.ი 28 წლის განმავლობაში გახილული ნივთების ხის ღირებულება უდრის:

ს 1/2 მილიონ მანეთს.

ამ საქონლის განიღვებ უცხოელების ხელშია და ბაიებს საკითხმა მისხედეს ისევე გვლენა იქონა, როგორც ბზის ხეზე.

ნივზის ხე ჰვირთ ქვეყნის ყველა კუთხეში იშო-
ვება. ამ რაბოლოთ რჩიან ვანგი ღირსების ხე ნაკლებად
იშოვება, რადგან მკვლელობა ხეები იყო სულ მოიჭრა და
რამოდენიმე წლის შემდეგ შეიძლება მხვილი ხე სრულად
დაც იშვასთი ვახდეს.

საჭიროა ამ ვანგივებს ყურადღება მიექცეს და ეს
ბეირთვანი ხე სულ არ მოქსნათ.

უცხოეთის მანრებს ხვირ ნივზის ხეს ხშირად
ქძახან "ჩერქეზოს" რომელსაც ვანსაკუთრებით ბეირთვანი
ვეჭუელოთბისთვის ხმარობენ.

43611 ვინაიდან ეს საჩქე სრულად მოუწყობელა, ჰვირების
უვიცობით სარეკლობენ მკიდველნი ფთისა და ბათობში და
ფასებს უკლებენ. ჰვირების ვანსაკუთრება ხელს უწყობს
მანანდის დატეპას.

VI - ცხვრის მატყელი.

ვაიბიდა უცხოეთში ბათობზე:			
1884 წ.	341, 000 ფუთი;	1890 წ.	445, 036 ფუთი
1885	80, 600 "	1891 "	228 098 "
1886	186, 000 "	1892 "	191 332 "
1887	260, 400 "	1893 "	309 070 "
1888	193, 130 "	1894 "	93 682 "
1889	249, 860 "	1895 "	116 994 "

1896	წ.	89, 652	ფუთი;	1904	წ.	259, 718	ფუთი;
1897		123, 938	"	1905	"	248, 438	"
1898		103, 168	"	1906	"	314, 960	"
1899		137, 780	"	1907	"	148, 552	"
1900		99, 448	"	1908	"	63, 798	"
1901		91, 450	"	1909	"	193, 006	"
1902		203, 794	"	1910	"	128, 960	"
1903		258, 664	"	1911	"	235, 166	"

და 1912 წელს 264, 368 ფუთი.

მატყელი იბიღება მარცხ ბათობზე, და 1884-1912 წ. ე.ი. 29 წლის განმავლობაში გახილული მატყლის ღირებულება უდრის:

40 მილიონ მანეთს.

უცხოეთის ბაზარზე ხვრის მატყლს, როგორც ქართულს ასე იცნობენ: მარსკლას, ლონდონის და ნიუიორკის ბაზარებზე მას უწოდებენ "Georgian" (ე.ი ქართული); მაუ-ხლავად ამისა მატყლის ვაჭრობა ხვრეში უცხო ტომის ხარხებში ხელშეშობს.

1910წ. დაარსდა თბილისში უკრულ წოდებული "ამიერკავკასიის მქსა-ქონლეთა ამხანაგობა" რომელთა სურდა მატყლის ვაჭრობის საქმის მოწყობა, მაგრამ ძველ იმავ წელს დაიხურა. მაშასადამე ეს საქმე კიდევ მოუწყობებდა. რთა მოუაროთ ასეთ სიმდიდრეს, ხვრე ქვეყანაში

გამთავარი იქნა 1911 წ. 2, 550, 229 ცხვარი იყო. თმავ ხე-
სურეთი ცხვარით ირჩენს თავს.

გაბიძგულ მატყლის რაოდენობა მარტო ხევი ქვე-
ნის ნაწარმოებს არ შეადგენს; თითქმის ნახევარი-თურ-
ქსთანთან მიღის.

სულ ამ 29 წლის განმავლობაში გაბიძგული მატ-
ყლი გარდა მცირე გამოხაჯისა ამერიკაში შეიჭნეს.

VII - ძირვებოლა.

უძთავრესად იმოვევა განჯის ვუბერნაში, სიდაც
ამ საქონლს დასამბალებლად 1892 წ. სამი ქარხანა
დაარსდა, 2 ინდოიური და ერთი ბერძნული. ეს ქარ-
ხნები ამბალებზე კრუთვე ძირვებოლას გამოხასადს. მიუ-
ხვდავად იმისა, რომ ეს წარმოება ხევი ქვეყანას მი-
დაპირ არ შეეხება, მაინც მოვიხსენიებთ შესაღარებლად.

გაბიძგა უცხოეთში მათუძვე:

1887 წ.	86, 800	ფუთი;	1895 წ.	819, 268	ფუთი
1888 "	152, 458	"	1896 "	460, 644	"
1889 "	186, 000	"	1897 "	274, 226	"
1890 "	388, 288	"	1898 "	605, 120	"
1891 "	845, 246	"	1899 "	524, 210	"
1892 "	1, 031, 618	"	1900 "	552, 172	"
1893 "	1, 110, 792	"	1901 "	1, 394, 752	"
1894 "	854, 360	"	1902 "	876, 370	"

1903	წ.	987, 226	ფული;	1908	წ.	763, 904	ფული
1904	"	362, 824	"	1909	"	1,017, 234	"
1905	"	7, 90, 872	"	1910	"	674, 932	"
1906	"	523, 900	"	1911	"	941, 532	"
1907	"	587, 226	"	1912	"	970, 114	"

ფოთი:

1894 წ. 39, 122 ფული; 1899 წ. 50, 096 ფული;
 თხოვე ნავისადგილიდან გახილული (1887 - 1912 წ. კ.ი. 26
 წლის განმავლობაში) ძირუკვილს ძირუბულებს რაბ-
 ლოვებით უღრის:

20 მილიონ მანეთს.

ამ წარმოებაში ხვევებს სრულად არავითარი
 მონაწილეობა არა აქვთ.

VIII ბაშბის კურკა.

გაიზიდა უცხოეთში:

ბათონი			ფოთი:
1901	წ.		6,732 ფული
1906	"	37, 200 ფული	
1910	"	3, 224 "	
1911	"	147, 436	
1912	"	1, 196, 166	6,758 "

ამ საქონლის უცხოეთში გაზიდვა სრულიად ახალი საქმეა და თან და თან გაიზრდება. გაზიდულ რაოდენობაში შერდის ეგრეთვე თურქესტანიდან გამოტანა ილიც. საქონელი თითქმის სულ იზღობს იზრდება, სადაც მისგან საქმულ ზეთს ხვდებიან.

IX თუთუნის (ანუ თამბაქო)

თუთუნის მოყვანას ივრეში უკვე 80 წელიწადია რაც მძღვერ. მოშენების მხრივ ივრე ქვეყანა სამ რაიონად განიყოფება: სოხუმის, გურია-ართვინის და სიღნაღ-სა-იზღობისი.

სოხუმის რაიონში აკერს 40 წელიწადია, რაც თუთუნის მოყვანას ეწვევან ტრადიციონიდან მოსული ტანები (ანუ ქართული მამულიანები). ისინი უმთავრესად ამენებენ ორ ტიპს: „სამსონ“ს და „ტრადიციონ“ს, რომელნიც ამ ათი წლის განმავლობაში თვით ოსმალეთში მოყვანილს სტობან ღირსებით. უცხოეთში სოხუმის თამბაქომ სახელი გაითქვა და 1912 წელში მარტო გერმანიაში შეზიდეს 35,000 ტალი. ამ დამსლო სამი წლის განმავლობაში თითქმის ნახევარზე მეტი სოხუმის თუთუნის ეკვიტეში იზიდება, რასაც სახლოვე ძლიერ ხელს უწყობს.

1911 წ. სოხუმის და გურია-ართვინის რაიონში დიდი პლანტაციების რიცხვი იყო 10,963;

პატარა (25 დესატინა) 3,613

წლიური მოსავალი უდრიდა 505,703 ფუის;

აქიდან უცხოეთში გაიზიდა:

52,053 ფუთი.

სიონარ-საინვილოის რაიონში (ზაქათალოს ოლქი)

ითვლებოდა დიდი პლანტაციები (1,313 დესატინა თითო) 2,000;

პატარა (2 დესატინა თითო) 381.

წლიური მოსავალი უდრიდა: 112,117 ფუის;

აქიდან უცხოეთში გაიზიდა:

5,690 ფუთი.

ვინაიდან ამ რაიონის თუთუნის თითქმის სულ თბი-
ლისის პაპიროსის ქარხნებს უნდრება.

1909-1912 წ. ბათომზე გაიზიდა სულ 114,948 ფუთი
თუთუნის დაახლოებით 1,270,000 მანეთის ღირებულების.

ვინაიდან ნახევარზე მეტი სოხუმის თუთუნის უცხოეთში
ოდესაზე მიდის, მაგალითად ეკვიპტეში, ამიტომ ბათომზე
გზიდული ნამდვილი რაოდენობის ნაწილს წარმოადგენს.

თუთუნის საქმეს ჩვენში დიდი მომავალი აქვს, მაგრამ
სამწესბაროდ სოხუმის რაიონში მისი გაზიდვა თითქმის მარ-
ჯო უცხოელთა ხელში, ქიზიყ-საინვილოში კი ჩვენებური
მწარმოებელი ქერი ვიდრე ხარხ-წურბელთა კლანჭებში
გახვეული.

ამ საქონლის უცხოეთში გასაზიდვით დიდი ღირებულება
შეუძლიათ გამოუხიზონ ჩვენს მწარმოებელთ ადგილობრივმა
ბანკებმა.

უცხოეთში გასაზიარათ უმთავრესი მნიშვნელობა აქვს
თუნდა ხარისხებით ვადასტურებ, რასაც ჩვენები აქამდე
არ ახერხებენ.

I - ღვინო.

მევენახეობას და მეღვინეობას ჩვენი ქვეყნისათვის,
მეურნეობის ყველა სხვა დარგზე უფრო დიდი მნიშვნე-
ლობა აქვს. თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მასზეა
უმთავრესად დამყარებული ჩვენი ხალხის კეთილდღეობა.
ჩვენი ქვეყნის ღვინოს დიდი ზანარი აქვს მთელს
რუსეთში, რომლის გაფართოვება ადვილი საქმეა, თუ
ჩვენი ღვინოს დაეყრება ისეთსავე რანგზე დარგ, როგორც
დასავლეთ ევროპაში.

აქვე მოვიყვანთ 1911 წ. ციფრებს ჩვენებური მევენახეო-
ბის დასახასიათებლად:

მევენახეთა რიცხვი უდრიდა	117,258;
სავენახე მიწებს სივრცე	45,839 რუსაკონას;
მოსული ყურძნის რაოდენობა	<u>8,555,561 ფუთს.</u>

უცხოეთში ჩვენი ღვინო არ ვადას, მხოლოდ ორი
მთხვევა იყო ამ 30 წლის განმავლობაში, რომ მათუშვე
გახიჯეს:

1887 წ.	10,540 ფუთი
1890 "	11,160 "

და ღვინო დასავლეთ ხარისხის იყო ეს უცხოეთში უცხოეთის ღვინო-
მეწარმეების მიერ.

ზინაიდან ზევ ბეჭდი გვეკითხება შეიძლება თუ არა ზვერბური ღვინის უცხოეთში გასაღება და ბეჭდმა ჭაშნი-
ქობს გამოკვივებაზე, ამიტომ საჭიროდ ვთვლით გაცნო-
ბით მიხეცები, თუ რატომ არ გაღის ზვერბი ღვინო უცხო-
ეთში. ამის მიხეცები შემდეგა:

- 1.- ზვერბური ღვინო არ არის ისე კარგად დაყენებუ-
ლი როგორც უცხოეთის;
- 2.- ზვერბ ღვინოს უცხოეთში მეტოქეობას უჩვენს შემ-
დეგი ქვეყნები: საფრანგეთი, გერმანია, ჰოლანდიკა, ეს-
პანეთი, იტალია, ავსტრო-უნგრეთი, მაღვირას კუნძული
(აფრიკაში), ალთერა (საფრანგეთის ახლო შენი აფრიკაში) ავსტრა-
ლია და სანჯიხეთი. ყველა ამ ქვეყნებში ღვინის დაყენება
მეცნიერულად არის მოწყობილი და შლანე-
ბით უფრო აფი ტრება ვიდრე ზვერბში;
- 3.- უცხოეთში ღვინობას გასა კიდლოდ საჭიროა
რეკლამა, რომელმაც დიდი ფირმები ხშირად წლიურად
400,000 მანეთამდე ხარჯავენ. სანამ ზვერბი დიდი საზოგადო-
ებანი არ შესაღვიბან, რომელთაც შეეძლებათ სარეკლამო
ხარჯებს გაჩევა, მანამდე ზვერბი ღვინო უცხოეთში ვერ მოი-
პოვებს სახელს.

ასეთივე ბდი ეჩვა სარატვიშვილის კონაქს, რომელიც გა-
ვასინტეით საუკეთესო მცოდნეთ და ყველამ საფრანგეთის
კონაქებს ამტობინა, მაგრამ რომ საფრანგეთის კონაქს მეტო-
ქობა გაუჩიოს საჭიროა რეკლამა.

საფრანგეთის კონაქის ფირმამ მარტვლომა ინგლისში
კრძოთ სსახლოებში და რესტორან-სასტუმროებში პირველი

ზინაიდან ზევ ბეჭდი გვეკითხება შეიძლება თუ არა
 ზვერცხური ღვინის უცხოეთში გასაღება და ბეჭდმა ჭაშნი-
 ყბის გამოკვივება, ამიტომ საჭიროდ ვთვლით გაცნო-
 ბით მიხეცები, თუ რაღომ არ გაღის ზვერცხური ღვინო უცხო-
 ეთში. ამის მიხეცები შემდეგა:

1.- ზვერცხური ღვინო არ არის ისე კარგად დაყენებუ-
 ლი როგორც უცხოეთის;

2.- ზვერცხურის უცხოეთში მუცთქობას უჩვენებს შემ-
 დევი ქვეყნები: საფრანგეთი, გერმანია, ჰოლანდია, ეს-
 პანეთი, იტალია, ავსტრო-უნგარი, მაღიკას კუნძული
 (აფრიკაში), ალჟირი (საფრანგეთის ახალ შენი აფრიკაში) ავსტრა-
 ლია და სასეხინეთი. ყველა ამ ქვეყნებში ღვინის დაყენება
 მეცნიერულად არის მოწყობილი და მდარე-
 ბით უფრო აფი ტარება ვიდრე ზვერცხურში;

3.- უცხოეთში ღვინობის გასაქობად საჭიროა
 რეკლამა, რომელზედაც დიდი ფირმა ხშირად წლიურად
 400,000 მანეთამდე ხარჯავს. სანამ ზვერცხურში დიდი საზოგადო-
 ქების არ შესდგებინს, რომელთაც შეეძლებათ სარეკლამო
 ხარჯებს გაჩევა, მანამდე ზვერცხური ღვინო უცხოეთში ვერ მოი-
 ბოვებს სახელს.

ასეთივე ბედი ექვს სარატორიუმის კონაქს, რომელიც გა-
 ვასინტიეთ საუკეთესო მცოდნეთ და ყველამ საფრანგეთის
კონაქსს ამტობინა, მაგრამ რომ საფრანგეთის კონაქსს მუცთ-
 ქობა გაუჩიოს საჭიროა რეკლამა.

საფრანგეთის კონაქსის ფირმამ მარცვლმა ინგლისში
 ვერძო სასახლეებში და რესტორან-სასტუმროებში პირველად

წლიწადს, სანამ თავის კონიქს ზაზარს მოუტოვებდა 140,000
შანეთის ბოთლი კონიკი დაარსდა სახუქრად.

4.- უკანასკნელი მიზეზი არის სხვა და სხვა სახელმწი-
ფოში დაწესებული შესატანი ბაჟი.

ბოლო უბედურება კი იმაშია, რომ ყოველ წლივ ღვინის წარ-
მოება იზრდება და ბლოქს მალე რუსეთის ზაზარი საკმარისი
აღარ იქნება, ასე რომ ჩვენი მეღვინეები იძულებულნი იქნე-
ბან უცხოეთშიდაც გახირონ.

რომ ეს საქმე თან დათან განვითარდეს შემდეგ წინა-
დადების ვადლებით ჩვენ მეღვინეთი:

უცხოეთის ყველა დიდ ქალაქში დრო გამოძვებით იმა-
როება გამოფერები. ჩვენი ფირმა თავის დროზე განვითარდეს საშუა-
ლებით გაცნობიერდეს დროს, რის შემდეგაც გამოგზავნით ჭამ-
ნიკებს, რომელთაც გამოფერთ და აღებულ ქებს ქალაქობებს
და მენდობებს, შემდეგში ბლოქს ადვილად გამოვიყენებთ სა-
რეკლამოდ ამ ნაირად ჩვენ ღვინობებს უცხოეთში სხვლის მოუტო-
ვებთ, რის შემდეგ განსაოქნა ადვილი საქმე იქნება.

იმედი გვაქვს ამ ჩვენს წინადადებებს სერიოზულად მოუ-
ვიდებინან ისინი ვისაც იგი ეხება, რადგან ეს საუკეთესო და
ბლოქს ადგი საშუალებას მიზნის მისაღწევად.

გარდა ამისა ისიც უნდა მიიღოთ მხედველობაში რომ
უცხოეთის გამოფერებზე დაჯილდოვებულ ღვინის რუსეთშიდაც
ადვილად გაყიდით.

XI ჩ ა ი

ამ ბოლო წლებში ჩანს მოყვანას უკვე ფართო ხასია-
თი ეძლევა და ჩვენი გლოხობა მას ენერგიულად უტანება.

ჩანს მოყვანას მისდევნენ მარტო ბათუმის ოლქში და
 ობურგეთის მუნიციპალიტეტში მუვი ზღვის პირას.

ჩანს მოყვანას დიდი მომავალი აქვს ჩვენი, რადგანაც
 ბოლო რუსეთი საუკეთესო მანარს წარმოადგენს ამისათვის,
 რადგან ჩინეთიდან შემოტანისა ჩაიძი შეიძლება არავა.

1911 წ. ჩანს მოჭრება სწარმოებდა 664 ღვინავალი მიწასზე.

დამზარებული იქნა:

190 წ.	158, 546	ვირვანა	ჩაი
1906	114, 123	"	"
1907	66, 263	"	"
1908	151, 387	"	"
1909	137, 384	"	"
1910	241, 797	"	"
1911	213, 593	"	"

უცხოეთში ჩვენი ჩაი არ გუბირავთ და არც შემდეგში
 ვახირავთ, რადგან ჩამდებიც უნდა მოვიღეს ქვე ქრთი, რომ
 სულ რუსეთის მოყვარება და მუთრე ჩინეთის და ინდოეთის
 ჩანს შეტოქობას ვერ გუწევს
 თუ ამ დარგს შევხეთ მხოლოდ სხვათა შორის.

XII კვერცხი.

მუწინეობის ამ დარგს ძლიერ დიდი მნიშვნელობა
 აქვს განსაკუთრებით დასავლეთ საქართველოში. რეგონიც

უკანასკნელი ცნობებიდან სხანს გაუზიდავთ:

სამცხრდიიდან	18, 000, 000	კვრცხი;
აბაშიდან	1, 600, 000	"
სენაკიდან	1, 900, 000	"
ქუთაისიდან	600, 000	"

მარცო ხონის და სამცხრდიის რაიონში ქლოური შემოსავალი ამ რაიონიდან უდრის 600-700 ათას მანეთს.

უცხოეთში კვრცხები პირდაპირ იშვიათად იზიდება, ვინაიდან ბათომიდან მიმავალ უცხოეთის ვემებს არ აქვთ მოწყობილი საყინული. დიდ ძალი კვრცხი იზიდება მარსულში ან თღესაზე.

ამ საქონლის პირდაპირ უცხოეთში გაზიდვ პიძლებს კარგად მოეწყოს მხოლოდ თქტომბრიდან - მარცამდე რაიღესაც უკივა. (ამის შესახებ იხილეთ ჰვერი წერილები „სასოფლო გამოთ-ში“ 1913 წ.).

XIII. - ნავთი.

ნავთი არ არის პირდაპირ ჰვერი ქვეყნის ნაწარმოები და აქამდე ჰვერ სამშობლოში ქურ ნავთის სავაჭრო გამოყენება არ მომხდარა, მაკრამ მაქის ნავთი ყოველთვის იზიდებოდა და იზიდება ბათომზე და ამისათვის ჰვერი უროვნული ეკონომიური ცხოვრებაში დიდი მნიშვნელობა ქონდა. ამისათვის საჭიროა ამ რარესაც შევეხეთ.

გაიზიდა უცხოეთში ბათუმზე:

1884 წ.	5, 146, 000	ფუთი;
1885 "	6, 510, 000	"

1886	၆.	10, 470, 784	၅၅၀၀ ;
1887	"	16, 286, 000	"
1888	"	27, 920, 212	"
1889	"	40, 243, 270	"
1890	"	43, 775, 720	"
1891	"	49, 297, 936	"
1892	"	57, 742, 336	"
1893	"	64, 701, 960	"
1894	"	57, 478, 644	"
1895	"	59, 378, 082	"
1896	"	42, 087, 088	"
1897	"	57, 843, 830	"
1898	"	61, 761, 300	"
1899	"	72, 301, 610	"
1900	"	65, 071, 046	"
1901	"	74, 039, 284	"
1902	"	76, 514, 386	"
1903	"	77, 277, 172	"
1904	"	77, 095, 512	"
1905	"	36, 763, 024	"
1906	"	29, 153, 454	"
1907	"	37, 073, 582	"
1908	"	43, 252, 068	"
1909	"	47, 999, 966	"
1910	"	39, 994, 260	"
1911	"	36, 906, 802	"
1912	"	33, 834, 950	"

ბათუმზე უცხოეთში გზიდული ნავთის ლიჩხულები
მა 1884-1912 წ. ე.ი. 29 წლის განმავლობაში დაახლოებით
უდრის:

800 მილიონ მანეთს.

ყველამ იცის, თუ რა მნიშვნელობა ქონდა ბათუმზე
ნავთის გზიდვას ხევრი ქვეყნისათვის.

1887 წ. დაარსდა როცხილდის ქარხანა ბათუმში
და იმ დროიდან მოვიდებოდა ვიდრე 1903 წ. ბოლომდე
ბათუმის ყველა ქარხნებში და ნავთსადგურში მო-
შაობდა 5,000 ქართული ტუნა, უმეტესად გურიიდან და
სამეგრელოდან.

დაახლოებით რომ ვანგარიშით ყოველ წლიურად
შემოსავალი ხევრი ტუნების და ვაჭრების გამოვად არა
ნაკლებ სამი მილიონი მანეთისა ე.ი. 1887-1903 წ. 16 წ.
განმავლობაში -

48 მილიონი მანეთი.

1903 წ. დაიწყო გაფიცვები, რასაც საპატიო მიზეზები
ქონდა. ტუნების უმთავრესი ბირობები დაკმაყოფილებულ
იქნენ, მაგრამ ურთხილვე ტუნობანე გულ-ატრეულები
ვლადარ მუსხეიძენ და გაფიცვა ბოვშობით გადაიტყის.
1904 წ. ბათუმის გაფიცვებს ხელი შეუწყო ბათის ტუნების
გაფიცვებმა, ამას თან მოჰყვა სურათი მღვდლგარემა
როსეთში, როსეთ-აზონის ომი. დამოკიდებულება იხ.

გამჩნავდა, რომ როცა მიღობდა ქარხნების ღირებულებას ვადა-
 ყველა ქარხნების დასურდა. სამაგიეროდ ვადაიჭანა ალექ-
 სანდრაში (ეგვიპტეში) სულაც ეს ქარხანა ამ ეტაპად ყოველ
 დღე 20,000 ნავთის თუნუქის ყუთს ამზადებს.
 ამ ნაირად 5,000 ქართ. მუშა ულუკმა ზურთ
 დაჩა, 3 მილიონი მანეთის შემოსავალი წლიურად ხვე
 ქვეყანას დაუკარგა.

ამის შიშველი ხვერთვინ ძლიერ ცრავიული გამოდ-
 გა. ქალაქის ცხოვრებას მიხვეული დათხოვნილი მუ-
 შა დაუბრუნდა უკან გურია-სამეგრელოს სოფლებს,
 მაგრამ იქ ამა რა უნდა ეშოვა. ბევრი მათგანი შემდეგ წლებ-
 ში "ეჩსანონარატიებს" მიუტანა და საუკეთესო მხალ-
 ვანობაში ცივი უცხოური ხანგრძლივ ბინად გაინადა.

ამ სამწუხარო მოვლენამ ხან გასებით დაკვირვებისა,
 რომ ხვე სიზმარში ვიყავით ეს ცხოვრების ალღო სრუ-
 ლად ვერ აგვიღია.

XIV- სხვა და სხვა საქონელი.

ამდღე გამოვთვალეთ ის საქონელი, რომელიც უმთავ-
 რესად ხვენი ქვეყნიდან იზიდება და ხვენი ქვეყნიდან
 ნაწარმოებია. ესელა შევესებით იმ საქონელს, რომელიც
 გააქვთ მათგან და ფოთზე, მაგრამ უმეტესად თურქეს-
 ტანის და სპარსეთის ნაწარმოებია და
 ხვეში მხოლოდ ვად მოდის.

ეს საქონელი შედგება: ზურის ხონბალი, ლობიო, ნივთ-
 ზიღ თხილი, ქიშკიში, ნუში, მარინი, თევზი, ძაძა, სელის
 თხელი შხე-უჭყარიცა, ბაღახის თესლეულობა, მანღლიქოს
 მოსაყლოვი ფხვნილის გამხმარი ყვავილეები, საცყო მასლა, კას-
 რების ფიცილები, ცხვრის ტყავი, ხარის ტყავი, ხაღიჩები
 (ბუხარისა და სპარსეთის) და სხვა წერილობანი საქონელი.

ამაშივე შედის საქონელი, რომელიც ჩვენი ქვეყნის გა-
 რეშე ამოქვ ვაჭარისა ყუთხელებიდან შდის.

გაიხილა უცხოეთში:

<u>შათობა:</u>		<u>ფოთზე:</u>
1884	423, 800 ფუთი;	248, 000 ფუთი
1885	434, 000 "	"
1886	2, 233, 860 "	3, 045 564 "
1887	744, 000 "	2, 444 908 "
1888	4, 220, 774 "	854 174 "
1889	1, 813 500 "	108 810 "
1890	969 804 "	438 340 "
1891	658 936 "	252 030 "
1892	919 584 "	21 452 "
1893	385 578 "	20 460 "
1894	457 436 "	1 922 "
1895	103 912 "	"
1896	133 424 "	2, 976 "
1897	106 950 "	"
1898	77 394 "	"
1899	551 800 "	"

შათობა:

1900	556, 140	ყუთი;
1901	5,309, 184	"
1902	156, 284	"
1903	188, 480	"
1904	715, 418	"
1905	463, 884	"
1906	168, 392	"
1907	425, 196	"
1908	786, 656	"
1909	2,684, 476	"
1910	1,248, 804	"
1911	1,374, 850	"
1912	1,950, 210	"

ფრაგმენტი

1,984	ყუთი;
806	"
902	"
2,170	"
44,020	"
4,588	"
4,712	"
2,232	"
3,038	"
33,046	"
2,232	"
88,660	"
520,862	"

თხოვე ნავთსაღვრიერან უცხოეთში ვაჭარბი საქონ-
 ღის ღირებულება 1884 - 1912 წ. ვ.ი. 29 წლის განმავლობაში
 უღრმის დაახლოებით:

90 მილიონ მანეთს.

ვაჭარბი საქონლის რაოდენობა უმჯუნ წილურად
 არა თანაბარა.

ამით ვათავებთ ჩვენი ქვეყნის ვასბილი (საქსპორტო)
 ვაჭრობის მიზნებზე.

სტატისტიკური ცნობები ალბერტი ვუაქსი იბერლისის
საპარტო სამონისტრალს წილური ანგარიშებიდან. ეს ანგარი-
 შები იწყება 1884 წ.

უბოძა თამბაქოს და ხანს შქსახეხ ალქუდი ვუქვეს
 "კუკასიის ვაღენდრიდან".

თუ სახეში მივიღებთ იმ გარემოებას, რომ ბათუმის ორ-
 ქა რუსეთის მართებლობამ ჩამოართვა ოსმალეთს 1878 წელს,
 ხვერი მიმოხილვა თითქმის თავიდანვე იქვეა, ე. ი. როდესაც
 რჯინის ვა ბათუმამდე გაიყვანეს.

რასაკვირვალა ხვერი ქვეყნიდან ყოველ წელიწადს დიდ
 ძალი საქონელი იზიდება და იზიდება რუსეთში, მაგრამ ეს სა-
 ყობისი ხვერი ეხდებოდა გამოყვანვის საგანს არ შეადგენს.

უგრეთვე ხვერ ქვეყანაში ვხვდებით სხვა და სხვა საქ-
 ნელი თურქესტანიდან და სპარსეთიდან. სპარსეთიდან გამო-
 ბიძვან ძლიერ ხელს შეუწყობს ახალი განკარგულება, რომელიც
 უინახსთა სამინისტრომ გამოსცა და რომლის ძალითაც სპარ-
 სეთიდან უცხოეთში გასაბიძი საქონელი მაქონი უმადოდ შეუძრანთ
 შემოიღებონ.

აქვე უნდა მოვიხსენიოთ, რომ თურქესტანიდან და სპარ-
 სეთიდან ბათუმზე საქონელს ვაღმობივადი ხვერები არავითარ
 მონაწილეობას არ იღებენ, ეს ვაღანბიღვის ვაჭრობა (ჭრანს ბიჭი)
 მომავარში ძლიერ გაიზარდება და სავაჭროს მას ქვემოთნი ყუ-
 რადღება მიუქცეს.

უცხოეთიდან ჩვენ ქვე- ყანაში შემოზიდული

(იშპროვტი) საქონელი.

1878 წ. რუსეთ-ოსმალეთის ომის შემდეგ, ბერლინის
კონგრესმა ბათუმი და მისი თლაქი რუსეთს მიუხაჭა, მხოლოდ
იმ პირობით, რომ ქალაქი ბათუმი გამხდარიყო პორტო-
ფრანკო (თავისუფალი ნავთსადგური). ამ ნაირად უცხოეთიდან
შემოზიდული საქონელი ქალაქ ბათუმის საზღვრებში უბაჟე-
რ იყიდებოდა, მხოლოდ თუ ქალაქის საზღვრებს გასცდებოდა
მაშინ იხდიდა ბაჟს. ამისათვის ბათუმის გარემოში ოთხი საბაჟო
სადარაჯო იყო დაწესებული: ოზურგეთის, ქოროხის, კახაბერის
და ქოროხის ბოლოსი.

ასეთმა პირობებმა ხელი შეუწყო ბათუმის ჩქარ გან-
ვითარებას, ბათუმს მოაჩვენა დიდ ძალი საქონელი უცხოე-
თიდან სპარსეთში გასაცანად. მაგრამ ეს ბედნიერება დიდ
ხანს არ გუგრძობებულა. უკვე 1883 წ. ფინანსთა სამინისტრომ
გამოსცა განკარგულება, რომლითაც აღწდალა ბათუმზე სპარსე-
თში გასაცანი საქონლის უბაჟო შემოზიდვა. ამან აიძულა
უკრონიული ფირმები სპარსეთში გასაცანი საქონელი

ცრანბონზე ეგზავნათ, რაიყა დღემდე ვრძელდება.

თითონ ბათუმის ნავთსადგურის თავისუფლებაც თან ჰ
 თან შეზღუდეს და ბევრი საქონელზე ბაჟი დააწესეს. 1886 წ.
 კი ბათუმის ნავთსადგურის თავისუფლება სრულად მოსპეს
 და უცხოეთიდან შემოზიდულ საქონელზე ძვირი დიდი ბაჟი
 დააწესეს.

ამ მოკლე შენიშვნის შემდეგ გადავართ სხვა და სხვა
 უცხოეთიდან შემოზიდულ საქონელზე:

I. შაბაძანი.

მას შემდეგ რაც ხევში ვახვებზე ობი (მილდიუ) აღმდ-
 ახინეს, შაბაძანის სმარება ძლიერი გაკრცელდა და დღეს
 ვერ ნახავთ ისეთ შევერახეს, რომელიც ამ სიტხეს არ ხმა-
 რობდეს ვახის სამკურნალოდ.

ეს საქონელი უმთავრესად იხვეწიდან იგზავნება. სამწიხა-
 როდ სტატისტიკური ცნობები მოუვეპოვეს მარცო 1900 წლიდან,
 წინაწლების ანგარიშებში შაბაძანი ცალკე არ არის აღნიშნული,
 არამედ სხვა ჩიმიურ ნაწარმოებთან ერთად.

შემოზიდა უცხოეთიდან:

ბათომზე:

1900	წელს	97,	525	ფუთი;
1901	"	81,	100	"
1902	"	76,	015	"
1903	"	69,	190	"
1904	"	75,	085	"

1905 წელი	58, 280	ფუთი :
1906 "	108, 305	"
1907 "	29, 265	"
1908 "	80, 035	"
1909 "	53, 755	"
1910 "	33, 750	"
1911 "	64, 790	"
1912 "	74, 460	"
<u>სულ 901, 555</u>		ფუთი.

სულ 1900-1912 წლამდე შემოზიდული შაბაძანის ლი-
რებულმა უდრის, ფუთი რომ 3 მან. 60 კან. ვანგარიშით:

3, 245, 598 მანეთს.

მაგრამ თუ სახეში მივიღებთ რომ შაბაძანი გაცილე-
ბით უფრო ძვირად იყიდებოდა ჩვენში, გემა აღნიშნული თან-
ხა შესამჩნევად გაიზარდებდა.

ამ მხრივ საჭიროა ანკეულის მოხდენა, რათა გამოვარ-
ჯვით, თუ ამ უკანასკნელი 20 წლის განმავლობაში რა
ფასებში იძენდნენ ჩვენი მევერახენი შაბაძანს ყოველწლიურად.
ძლიერ საგულისხმოა ვერეთვე ის გარემოება, რომ
შემოზიდული შაბაძანის რაოდენობა თითქმის მარჯო ჩვენ
ჩვეყანაში იზარდებდა. მაშასადამე ამ საქმის მოწყობა ღირს
დაზმარებას გაუჩვენს ჩვენს მევერახეებს და ყოველ წელი

დიდ თანხას გამოამოკვინებს.

~~ამ მხრივ ხევს უკვე გადაუღვია პირველი ნაბიჯი და
 მარტანის ინტენსიურად გამოუგზავნეთ შაბაძანი ხევს მკვრალ-
 ხეთ, რომელიც ღირსებით სარეკოვს გამოდგა და ყველა სხვა
 ფინანსსავე ათვი. რაჩემუნებულად ვართ საქმე თან და თან
 მკვირის ნადავლებს დადგება.~~

II- გოგირდი.

მათელს უქრობაში ერთად ერთი ადგილი, სადაც გო-
 გირდის დიდი მარტანოვან არის სივარდის კუნძული
 რეკონსტრუქციის მიერ ნიდავებს ხევში გოგირდს.

შემოიხილა მათგან:

წელი	წილი	ფული	ფუტი
1891	წილი	241, 118	ფუტი
1893	"	248, 000	"
1894	"	106, 206	"
1895	"	202, 616	"
1896	"	276, 706	"
1897	"	305, 938	"
1898	"	286, 962	"
1899	"	298, 902	"
1900	"	138, 012	"
1901	"	223, 900	"
1902	"	192, 386	"
1903	"	253, 580	"

1904	წელს	196	292	ფუთი
1905	"	53	382	"
1908	"	109	368	"
1909	"	86	304	"
1910	"	55	490	"
1911	"	166	470	"
1912	"	102	238	"

1892, 1906 და 1907 წ. ცნობები არ მოიპოვება.

შემოხილული რაოდენობიდან ყოველ წელიწადს ჰყვრი
ქვეყნის მკვრახეობა - მეღვინეობაში ჰყვრის ვარაუდით აბმარება
30,000 ფუთი, ასე რომ ამ 19 წლის განმავლობაში უნდა იყოს:

570 000 ფუთი.

ითით ფუთი რომ 12.50 ჯ. ვანგარით გაიღოს:

855, 000 მანეთი.

ძლიერი საჭიროა ამ საკითხის შესახებაც ანკეტის
მოხდეს, რათა გამოირკვეს თუ რა ფასებში და რამდენ კო-
ვირდს ყიდულობენ ჰყვრი მკვრახეობის ყოველ წელიწადს.
წარუღოს ჰყვრი უკვე ზარ და ზარ იფასობიდან შემდეგ-
ბილეთ ჰყვრი მკვრახეობის კოვირდით და იმდენი კვალი
ამ საქმის გაფართოების

III - აბრეშუმის თესვა.

შთელს ამაიერი ვაკასაში ყოველ წელიწად ახმარება 300-400 აკუთი თესვი. აქედან უმეტესი ნაწილი მზადდება ადგილობრივ ან შემოდის თურქესტანიდან და ნაწილი შემოდის უცხოეთიდან:

	შემოდისა მათუშვი:			
1892 წ.	4 აკუთი	9 გირვანქა	და	95 მისხალი;
1893 "	190 "	18 "		94 "
1894 "	302 "	28 "		60 "
1895 "	380 "	12 "		61 "
1897 "	600 "	—	—	—

სამწიხაროდ დახარხი წლების შემოდისის ციფრები ან მოვუპოვება.

ეს თესვი უმთავრესად: ოსმალეთიდან (მალატიის თეთი) და სამხრეთ საფრანგეთიდან (ყვითელი) და ძლიერ იშვიათად იტალიიდან შემოდის.

უმთავრესი მიზეზი ცუდი ჰარვის მოსავლისა, არის ის გარემოება, რომ ოსმალეთიდან შემოდისადმი თესვი უმთავრესად ცუდი ღირსების არის. ამის წინააღმდეგ აბრძვის ვაკასიის სააბრეშუმო სარეჯრი, რომელიც 1887 წ. დააარსდა.

სარეჯრი იმის და მიხედვით თუ რა თვისებისაა შემოქმედებული თესვი, ჰყოფს მას სამ ხარისხად და აკრავს სხვა და სხვა აკრავს განსჯილობის.

1) წინაველი ხარისხის თესვი ის არის, რომელშიც სრულად არ არის ავადმყოფობა პეპტონის ნასახი ამისთანა თესვან ჯიჯივებს შემოკრული აქვს თეთრი მანჯარა ზღა წარწერილი "პეპტონისა" და რამდენადღა წითელი ჯიჯივ; 2) მეორე ხარისხის თესვი თუ-ცა ცოტა პეპტონია, მაგრამ ზიძი გამოკვებს და პარკის მო-საყდს არ აყენებს. ამისთანა ჯიჯივებს შემოკრული აქვს თურ-ჯი მანჯარა ზღა წარწერილი "სამრეწველი" და რამდენადღა წითელი ჯიჯივ; 3) ხარისხის თესვი ცუდი თვისებისა - პეპტონისა და პარკის მოსაყდისათვის არ ვარგა. ამისთანა თესვან ჯიჯივებს შემოკრული აქვს წითელი მანჯარა ზღა წარწერილი "ავადმყოფი" და რამდენადღა მუვი ჯიჯივ.

წარღვენილი იქნა კვყასილს საბრეშუმო სადურში შესამქ-მენად თესლი:

<u>ონმაკეთის:</u>		<u>ეგრობის:</u>	<u>აფგილოობრივი:</u>
1894 წ.	7 გინ. 14 მისხ.	49 მისხ.	7 გ. 5'1 მის.
1895 "	1 თუთი 36 გინ. 48 მისხ.	9 გინ. 12 მისხ.	2 თ. 5 გ. 60 მის.
1898 "	2 თუთი 8 გინ. 90 მისხ.	5 გინ.	2 თ. 13 გ. 90 მის.
1899 "	1 თუთი 9 გინ. 10 მისხ.	1 თუთი 20 გინ. 80 მის.	2 თ. 30 გ. 90 მის.
1900 "	143 თუთი 35 გინ. 9 მისხ.	53 თ. 23 გინ. 54 მის.	9 თ. 14 გ. 33 მის.
1901 "	269 თუთი 28 გინ. 95 მისხ.	36 თ. 39 გინ. —	21 თ. 26 გ. 45 მის.
1902 "	107 თუთი 38 გინ. 32 მის.	16 თ. 35 გინ. 17 მის.	16 თ. 19 გ. 26 მის.
1903 "	57 თუთი 6 გინ. 27 მის.	5 თ. 37 გინ. —	6 თ. 10 გ. 16 მის.
1904 "	122 თუთი 1 გინ. 13 მის.	7 თ. 7 გინ. 21 მის.	8 თ. 12 გ. 69 მის.

შესამოქმედენად წარღვენილი თესვის გამოშვებენი არან:

- ონმაკეთიდან: 92 სომხური და 193 ბერძნული თინძა.
- საფრანგეთიდან: 30 თინძა.
- კვყასილიდან: 38 სომხური და 8 ქართული თინძა.

როგორც ხედავთ 215 ოსმალეთის თურქთა ილქს თქ-
ლის ვაჭრობაში მონაწილეობას და ძლიერად აცულებენ
ჩვენ ვლქობას. ბევრი აფორჩხული თქხას ქალი, მათი მსხვერ-
ჭი გამხთარა და რათა ამ ვარკვიებში რე იგი ცუდი
თქხის ვაჭრუკლებს მათი მოულოდ.

რადი სირუხვილი, რომ მათუმიდან 48 საათის სავაზე
მღებარე ბრუსიდან (ოსმალეთი) ვერ მოვვიწყვა თქხის გამო-
ცხა და 215 სომეხ-ბერძენს ვაღლოცობთ თავს!

IV. - ყოველწევარი მანქანები.

		შემოიბირა მათუძუ:	
1888 წ.	818, 754	ფუთი;	1901 წ. 73, 408 ფუთი;
1889 "	489, 180	"	1902 " 55, 490 "
1890 "	659, 432	"	1903 " 136, 896 "
1891 "	105, 648	"	1904 " 224, 954 "
1892 "	651, 000	"	1905 " 72, 850 "
1893 "	81, 034	"	1906 " 97 526 "
1894 "	33, 790	"	1907 " 114 576 "
1895 "	94, 364	"	1908 " 125 884 "
1896 "	94, 860	"	1909 " 149 978 "
1897 "	92, 876	"	1910 " 89 466 "
1898 "	93, 676	"	1911 " 116 808 "
1899 "	24, 800	"	1912 " 121 272 "
1900 "	24, 200	"	— —

1888 წ. 1912 წ. აშშ-ის 25 წლის განმავლობაში უცხო-
 ქიდან შემოზიდული მანქანების ღირებულება დაახლოებით
 უდრის:

50 მილიონ მანეთს.

შემოზიდული მანქანები გავრცელებულია, არა მარტო
 ჩვენ ქვეყანაში არამედ, შორეულ ამიერ კავკასიაში.

V ყოველწლიური ქიმიური

ნაწარმოები დასალოებად.

შემოზიდულ იქნა ბათუმზე:

1887 წ.	210, 800 ფუთი;	1895 წ.	134, 106 ფუთი;
1888 "	248, 000	1896 "	122, 954 "
1889 "	235, 104	1897 "	122, 960 "
1890 "	219, 728	1898 "	99, 944 "
1891 "	139, 686	1899 "	104, 766 "
1892 "	434, 000	1900 "	60, 946 "
1893 "	62, 000	1901 "	46, 996 "
1894 "	55, 259	1902 "	47, 802 "

1903 წ.	44, 330	ფუთი;	1908 წ.	23, 994	ფუთი;
1904 "	39, 556		1909 "	86 366	"
1905 "	31, 000		1910 "	32 240	"
1906 "	29, 512		1911 "	36 208	"
1907 "	114, 452		1912 "	67 456	"

1887 წ. - 1912 წლამდე ქ. ი. 26 წლის განმავლობაში
 შემოიღებოდა საქონლის რაოდენობა უდრის:

9 ძირითადი მანქანა.

ეს საქონელი მთელს კავკასიაში გაზრდილია და არა
 მარტო ხვრ ქვეყანაში.

VI - რამდენიმე მანქანა: რკინა,

თუჩი, ფოლადი, სპილენძი, ცინკი, მყვია
და თითოეული.

შემოიღებოდა მათგან:

1885 წ.	291, 648	ფუთი	1890 წ.	659, 432	ფუთი
1886 "	279, 000	"	1891 "	697, 996	"
1887 "	248, 000	"	1892 "	1, 221, 400	"
1888 "	376, 650	"	1893 "	274, 226	"

1894	წ.	514, 066	ფუტი;	1904	წ.	134, 106	ფუტი;
1895	"	379, 478	"	1905	"	109, 306	"
1896	"	428, 172	"	1906	"	138, 632	"
1897	"	478, 020	"	1907	"	133, 610	"
1898	"	409, 386	"	1908	"	150, 350	"
1899	"	585, 466	"	1909	"	76, 198	"
1900	"	218, 612	"	1910	"	119, 474	"
1901	"	127, 906	"	1911	"	120, 900	"
1902	"	145, 142	"	1912	"	112, 716	"
1903	"	141, 360	"				

1885 წ. - 1912 წლამდე შემოხილული საქონლის რაოდენობა დაახლოებით უდრის:

34 მილიონ მანეთს.

ეს საქონელი ძირითადად ვაჭარებში გავრცედა და არა მარტო ხვრე ქვეყანაში.

VII - ქორონარული საქონელი:

ყავა, ქაჯათი, ზღობილი, ხაი, & ყოველნაირი სანაჯე

შემოხილული მათგან:

1892 წ. 248, 000 ფუტი; 1893 წ. 47, 988 ფუტი

1894 წ.	48, 028 ფუთი;	1904 წ.	13, 268 ფუთი;
1895 "	29, 016 "	1905 "	20, 832 "
1896 "	49, 910 "	1906 "	170, 252 "
1897 "	37, 262 "	1907 "	596, 316 "
1898 "	55, 304 "	1908 "	358, 838 "
1900 "	56, 048 "	1909 "	717, 154 "
1901 "	67, 048 "	1910 "	453, 016 "
1902 "	13, 600 "	1911 "	932, 116 "
1903 "	15, 314 "	1912 "	410, 688 "

1906 წ.-1912 წლამდე ამ რაიონებში შერის ინტენსივობა იზრდებოდა, რომელიც განსაკუთრებით შერის თერაპიულში და უბაეოდ სპარსეთში.

სულ 1892-1912 წლამდე შემობილური საქონლის ღირებულება უდრის:

50 მილიონ მანეთს.

აქრან მარტო შემობილური ხანს ღირებულება უდრის:

40 მილიონი მანეთს.

ყველა ბეზალნიშნული საქონელი ვაჭრობისა და შერის თერაპიულში, კავკასიაში და ნაჩილი სპარსეთში.

VIII - სხვა სხვა საქონელი.

ამ მოვლენებით იმ საქონელს, რომელიც შემობილურა წარმოადგენს მათგან:

ფუტკრის სანთელი, ცერეზინი, ჰარაფინი, ცყავრულობა, ჭობე-
 ბი, ავრუკულობა, ნერგები, თესლეულობა, სამკურნალო მცენ-
 რები, კალათები, ქილობი, ცემენტო, კირი, ქვის მოსაყინველი
 ქვა, მარმარილო, წისქვილის ქვები, ვრათები, ვრამები, ქურჭელ-
 ულობა, სარკის მუშა, კუბნი, ვანიფორი, სემპევილი, რძის
 ქურჭელი, რკინის მავთული, ცედი, სარკულეო ახალი, შაშვა
 (გვვიპტიდან), მაწრები, ცომრები, მასრები, თეთრი აგური,
 ვანის ფითილი და სხვა;

1884	წ.	285,	882	ფუთი;	1899	წ.	668,	050	ფუთი;
1885	"	355,	074	"	1900	"	1,078,	498	"
1886	"	589,	000	"	1901	"	1,200,	922	"
1887	"	595,	200	"	1902	"	1,275,	960	"
1888	"	1,511,	870	"	1903	"	764,	026	"
1889	"	853,	120	"	1904	"	1,016,	800	"
1890	"	636,	468	"	1905	"	338,	954	"
1891	"	488,	956	"	1906	"	367,	970	"
1892	"	700,	600	"	1907	"	1,120,	278	"
1893	"	591,	914	"	1908	"	525,	078	"
1894	"	407,	518	"	1909	"	639,	592	"
1895	"	386,	880	"	1910	"	502,	076	"
1896	"	382,	106	"	1911	"	592,	330	"
1897	"	449,	066	"	1912	"	603,	136	"
1898	"	398,	536	"					

სულ 1884-1912 წლამდე შემოზიდული საქონლის ღირე-
 მულობა უდრის:

50 მილიონ მანეთს.

ქს სხვა რა სხვა საქონელიც მოეწი ქაჯასაში გავრცელდა
 რა არა მარტო ხვიჩ ქაჯასაში.

IX - უცხოეთიდან შემოსვები

შემოსილული საქონელი.

1885 წ.	12, 944 ფუთი;	1907 წ.	2, 680 ფუთი;
1886 "	11, 284 "	1908 "	1, 798 "
1887 "	10, 416 "	1909 "	7, 688 "
1889 "	7, 998 "	1910 "	2, 418 "
1890 "	5, 480 "	1911 "	252, 596 "
1891 "	6, 634 "	1912 "	307, 024 "
1892 "	744 "		
1893 "	1, 520 "	სულ 1885 - 1912 წლამდე შემოსვები	
1894 "	33, 496 "	შემოსილული საქონლის ღირებულება	
1899 "	728 "	დაახლოებით უდრის: <u>2 80,000</u>	
1900 "	3, 806 "	<u>მანეთს.</u>	
1901 "	744 "	საერთოდ ფთის უცხოეთიდან შე-	
1902 "	1, 412 "	მოსილულს არავითარი მნიშვნელობა	
1903 "	992 "	არა აქვს, რადგან უცხოეთის ვეძები	
1904 "	346, 394 "	არა მარტო მარჯანუცის გამოსხილათ	
1905 "	331, 886 "	შეღან.	
1906 "	1, 764 "		

X თუნუქა (ფეხვი) რ ხის მასალა
ნავთის ყუთების მოსამზადებლად.

თუ გვა ამ საქონელს ზურე ქვეყანასთან პირ და პირი
 დამოკიდებულება არა შექს, მაგრამ რომ მოლოანობა დავი
 ვათ მაინც ვიხსენიებთ.

შემოიხიდა ბათუმზე:

<u>თუნუქა</u>	<u>ხის მასალა</u>
1884 წ. 124, 000 ფუთი;	_____
1885 " 166, 080 "	_____
1886 " 173, 600 "	_____
1887 " 430, 280 " 52, 080 ფუთი;	
1888 " 971, 664 " 928, 754 "	
1889 " 999, 998 " 2,213, 279 "	
1890 " 1, 484, 590 " 3, 378, 238 "	
1891 " 1, 862, 790 " 4, 228, 076 "	
1892 " 2, 232, 000 " 2, 164, 000 "	
1893 " 2, 002, 848 " 2, 349, 800 "	
1894 " 1, 241, 860 " 2, 974, 068 "	
1895 " 1, 596, 264 " 3, 401, 878 "	
1896 " 1, 386, 258 " 2, 083, 076 "	
1897 " 1, 283, 958 " 2, 440, 506 "	
1898 " 1, 314, 648 " 1, 742, 634 "	

	თუნუქი		ხის მასალა
1899 წ.	1, 825, 900	თუთი;	3, 447, 200 თუთი;
1900 "	1, 562, 958	"	1, 843, 172 "
1901 "	2, 385, 946	"	2, 587, 400 "
1902 "	1 341, 184	"	1, 239, 690 "
1903 "	1 383, 592	"	1, 314, 486 "
1904 "	1 758, 884	"	660, 858 "
1905 "	353, 958	"	485, 770 "
1906 "	230, 640	"	3, 534 "
1907 "	549, 902	"	
1908 "	508, 008	"	1884-1912 წლამდე შემოზი-
1909 "	512, 190	"	ღული თუნუქის ღირებულება
1910 "	737, 164	"	უდრის:
1911 "	459, 420	"	
1912 "	492, 156	"	

88 მილიონ მანეთს

1887-1906 წ. შემოზიდული ხის მასალის უღირებულება უდრის:

20 მილიონ მანეთს.

1906 წლიდან ხის მასალა აღარ შემოიზიდებოდა. რასაკვირველია თუნუქის შემოზიდვამ შესამჩნევლად იკლო მას შემდეგ რაც როგორღონის ქარხანა დაიხურა. როგორც წინათ მოვიხსენიეთ თუნუქებით ნავთის ეზვნა ექვს ალექსანდრიაში სწარმოებს და ბათუმშიდან ამ ეამად თუნუქებით ნავთი იზვავება მარცხ ოსმალეთში და ბალახეთის სახელმწიფოებში.

ამით ვათავებთ ჩვენი ქვეყნის შემოსავლი (იმპორტი) ვაჭრობის მიმოხილვას.

სტატისტიკური ცნობები აღწერილი ვაქვს ინგლისის საგარეო სამინისტროს წლიური ანგარიშებიდან.

აბრეშუმის თესლის შესახებ „კავკასიის სააბრეშუმო სადგურის საიუბილეო“ გამოცემაში.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს იმ გარემოებას, რომ შემოზიდული საქონელი მარტო ჩვენი ქვეყანაში არ ვრცელდება, არამედ მთელს ამიერ კავკასიაში.

ამავე რაოს სახეში უნდა მივიღოთ დიდ ძალა საქონელი, რომელიც რუსეთიდან ჩვენში შემოდის, ეგრეთვე უცხოეთის საქონელი, განსაკუთრებით გერმანიის, რომელიც მოსკოვის ქოლესის საწყობებიდან ჩვენში იგზავნება. ეგრეთვე სწარსულიდან და თურქესტანიდან შემოზიდული საქონელი.

ჩვენს საინტერესოა გამოვარკვიოთ, თუ რომელ ქვეყნებთან ქონდა ჩვენი ქვეყნის ვაჭრობა. ამისათვის მოვიყვანთ ყველა მათგანზე განიღებული შემოზიდულ საქონლის ღირებულებას, ცალკე ქვეყნების აღნიშვნით: (განიღული საქონლის ღირებულებაში შედის ნავთივ)

	განიღია:	შემოზიდია	
1884 წ.	870, 000 მან.	910, 000 მან	ინგლისი
"	2, 100, 000 "	100, 000 "	ოსმალეთი
"	3, 880, 000 "	120, 000 "	საფრანგეთი
"	630, 000 "	150, 000 "	ავსტრია
"	150, 000 "	13, 000 "	გერმანია
"	1 420, 000 "	—	სხვა ქვეყნები
სულ -	9, 050, 000 მან.	1, 299, 444 მან.	

უაიზირა:		შემოიზირა:		
1885 წ.	324, 900 მან.	1, 160, 000 მან.	ინვლინის	
"	2, 999, 000	46, 000	ოსმალეთი	
"	1, 285, 000	95, 000	საფრანგეთი	
"	829, 600	120, 000	ავსტრია	
"	189, 000	500, 000	გერმანია	
"	2, 932, 500	324, 000	სხვა ქვეყნები	
სულ -	9, 560, 000 მან.	2, 245, 000 მან.		
უაიზირა:		შემოიზირა:		
1886 წ.	1, 400, 000 მან.	1, 040, 000 მან.	ინვლინის	
"	2, 900, 000	460, 000	საფრანგეთი	
"	1, 750, 000	140, 000	ავსტრია	
"	2, 650, 000	180, 000	ოსმალეთი	
"	5, 730, 000	2, 177, 000	სხვა ქვეყნები	
სულ -	14, 430, 000	3, 997, 000 მან.		
უაიზირა:		შემოიზირა:		
1887 წ.	1, 840, 000 მან.	1, 750, 000 მან.	ინვლინის	
"	3, 000, 000	320, 000	საფრანგ.	
"	2, 500, 000	90, 000	ავსტრია	
"	2, 400, 000	140, 000	ოსმალეთი	
"	6, 380, 000	1, 800, 000	სხვა ქვეყნ.	
სულ -	16, 120, 000	4, 100, 000		

გაიბირა:		შემოიბირა:		
1888	წ. 3, 784, 900 მან.	4, 745, 600 მან.		ინგლისი
"	2, 356, 000	520, 300		საფრანგეთი
"	3, 470, 480	124, 990		ავსტრია
"	1, 678, 000	285, 000		გერმანია
"	2, 361, 000	166, 550		ოსმალეთი
"	540, 000	360, 000		იტალია
"	326, 000	—		პოლონია
"	198, 300	125, 300		რუმინია
"	2, 360, 000	—		ბელგია
"	5, 993, 000	—		ინდოეთი, ჩინეთი, იაპონია
"	699, 200	—		კვიპროსი
"	429, 230	627, 500		სხვა ქვეყნები
სულ - 24, 196, 110 მან.		6, 952, 240 მან.		

გაიბირა:		შემოიბირა:		
1889	წ. 4, 069, 000 მან.	4, 170, 000 მან.		ინგლისი
"	5, 118, 220			ინდოეთი
"	4, 240, 000			ჩინეთი & იაპონია
"	3, 940, 000			ავსტრია
"	2, 920, 000			ბელგია
"	2, 900, 000	2, 430, 000 მან.		ოსმალეთი
"	2, 870, 000			საფრანგეთი
"	2, 430, 000			გერმანია
"	6, 684, 080			სხვა ქვეყნები
სულ 35, 171, 300 მან.		7, 600, 000 მან.		

გაიზიდა:

1890	წ.	4, 876, 000	პან.
"		5, 930, 000	"
"		4, 200, 000	"
"		3, 180, 000	"
"		3, 170, 000	"
"		3, 080, 000	"
"		2, 990, 000	"
"		2, 200, 000	"
"		8, 249, 710.	"

შემოიზიდა:

6, 187, 350	პან.	ინგლისი
3, 980, 650	პან.	ინდოეთი
		ავსტრია
		ბელგია
		საფრანგეთი
		ჩინეთი & სპანია
		ოსმალეთი
		გერმანია
		სხვა ქვეყნები

სულ - 37, 875, 710 პან.

10, 168 000 პან.

გაიზიდა:

1891	წ.	6, 340, 000	პან.
"		6, 280, 000	"
"		6, 140, 000	"
"		3, 620, 000	"
"		3, 280, 000	"
"		3, 210, 000	"
"		3, 000, 000	"
"		1, 380, 000	"
"		8, 045, 100	"

შემოიზიდა:

7, 329, 710	პან.	ინგლისი
5, 360, 100	პან.	ინდოეთი
		ოსმალეთი
		საფრანგეთი
		ჩინეთი & სპანია
		ბელგია
		ავსტრია
		გერმანია
		სხვა ქვეყნები

სულ - 41, 295, 100 პან.

12, 689, 810 პან.

54

<u>ჯანიბიდა</u>		
1892 წ.	5, 565,	690 ჯან.
"	4, 280,	720 "
"	3, 749,	060 "
"	1, 392,	640 "
"	3, 014,	260 "
"	3, 227,	620 "
"	3, 251,	710 "
"	6, 166,	170 "
"	1, 926,	230 }
"	130,	230 }
"	7, 677,	850 "
სულ -	40,382,	180 ჯან.

<u>შემოიბიდა</u>		
4, 905,	600 ჯან.	ინვესტია
—	—	ინტოქიტი
1, 004,	000 "	საფრანგული
640,	000 "	გერმანია
—	—	ავსტრია
820,	000 "	ბელგია
—	—	ინგლისი ქაპიტალი
—	—	მხარეული
1, 300,	000 "	ამერიკა
—	—	რუსეთი
2, 413,	400 "	სხვა ქვეყნები
11, 083,	000 ჯან.	

<u>ჯანიბიდა:</u>		
1893 წ.	5, 166,	200 ჯან.
"	6, 472,	130 "
"	3, 904,	010 "
"	1, 656,	920 "
"	3, 108,	610 "
"	3, 195,	740 "
"	3, 261,	690 "
"	6, 123,	230 "
"	2, 550,	820 "
"	113,	180 "
"	6, 743,	860 "
სულ -	42, 296,	390 ჯან.

<u>შემოიბიდა:</u>		
8, 147,	840 ჯან.	ინვესტია
—	—	ინტოქიტი
553,	780, "	საფრანგული
27,	800 "	გერმანია
140,	094 "	ავსტრია
—	—	ბელგია
—	—	ინგლისი ქაპიტალი
39,	180 "	მხარეული
1, 407,	600 "	ამერიკა
—	—	რუსეთი
560,	260 ჯან.	სხვა ქვეყნები
10, 877,	400 ჯან.	

1894 Բ. շաբաթ	2,	503,	700	ձև. Գրամբոլ	4,	173,	850	ձև.	ճեղքում
"	3,	907,	690	"	"	"	"	"	ճեղքում
"	4,	203,	610	"	"	432,	260	"	ճեղքում
"	2,	001,	730	"	"	21,	500	"	ճեղքում
"	2,	853,	120	"	"	851,	940	"	ճեղքում
"	2,	800,	270	"	"	122,	800	"	ճեղքում
"	3,	902,	130	"	"	40,	250	"	ճեղքում
"	2,	201,	400	"	"	"	"	"	ճեղքում
"	1,	277,	690	"	"	"	"	"	ճեղքում
"	"	69,	230	"	"	613,	200	"	ճեղքում
"	"	739,	000	"	"	705,	120	"	ճեղքում
Ընդ	26	459	570	"	Ընդ	6	960,	290	ձև.
1895 Բ. շաբաթ	4,	371,	200	ձև. Գրամբոլ	3,	420,	370	ձև.	ճեղքում
"	5,	593,	280	"	"	287,	680	"	ճեղքում
"	5,	143,	280	"	"	547,	240	"	ճեղքում
"	1,	641,	250	"	"	255,	710	"	ճեղքում
"	4,	034,	310	"	"	1,415,	160	"	ճեղքում
"	2,	304,	220	"	"	245,	880	"	ճեղքում
"	2,	008,	660	"	"	—	—	"	ճեղքում
"	3,	039,	400	"	"	205,	860	"	ճեղքում
"	"	928,	410	"	"	—	—	"	ճեղքում
"	"	157,	840	"	"	839,	950	"	ճեղքում
"	2,	408,	870	"	"	—	—	"	ճեղքում
"	3,	667,	080	"	"	8,	320	"	ճեղքում
"	5,	261,	910	"	"	—	—	"	ճեղքում
Ընդ	40	559,	710	ձև.	Ընդ	7,	301,	170	ձև.

1896 წ. გაიზარდა:		შემოიწია:	
ბავთი	3, 430, 140 ჰაბ.		
სხვა საქმე.	77, 910 "	3, 462, 310 ჰაბ.	აბჯრისა
ბავთი	5, 047, 010 "	532, 740 "	აბჯრისა
სხ. საქმეები	1, 968, 740 "	366, 050 "	
ბავთი	2, 450, 160 "		საქმეები
ბავთი	1, 475, 410 "	246, 070 "	
სხ. საქმეები	156, 140 "		კერძო
ბავთი	1, 183, 240 "		
სხ. საქმე.	222, 680 "	818, 940 "	სხვა
ბავთი	902, 580 "		
სხვა საქმე.	12, 290 "	228, 260 "	შემოწილი
ბავთი	1, 949, 730 "		ხინჯის ანაზ
ბავთი	3, 700, 940 "	356, 580 "	მშენებელი
სხვა საქმე.	497, 770 "		
სხვა საქმე.	521, 550 "	300 "	სამუშაო
ბავთი	88, 960 "	1, 603, 250 "	სამუშაო
ბავთი	1, 289, 490 "		
სხვა საქმე.	5, 380 "		სამუშაო
ბავთი	2, 552, 840 "		
სხ. საქმე.	100 "	202, 500 "	სხვა საქმეები
ბავთი	1, 927, 320 "		სხვა საქმეები
სულ	29, 460, 380 ჰაბ.	7, 817, 090 ჰაბ.	

1897 წ. გაიზიარა:		შემოიზიარა:	
ნავთი	2, 451, 240 შახ.	—	
სხვა საქონელი	81, 000 "	3, 589, 970 შახ.	რეზერვი
ნავთი	4, 784, 784 "	581, 000 "	ინტორტი
ნავთი	1, 780, 194 "	—	"
სხვა საქონელი	900, 420 "	656, 620 "	საფრანგო.
ნავთი	1, 471, 550 "	—	"
სხვა საქონელი	151, 500 "	330, 220 "	ჟეჩინი.
ნავთი	1, 209, 210 "	—	"
სხვა საქონელი	202, 600 "	767, 410 "	აქსეზუარი
ნავთი	998, 830 "	—	"
სხვა საქონელი	10, 200 "	201, 640 "	პედაგოგი
ნავთი	2, 593, 930 "	—	"
ნავთი	4, 589, 600 "	1, 290 "	ჩინ. წახ.
სხვა საქონელი	503, 020 "	705, 920 "	მხატვრობა
ნავთი	901, 700 "	861, 620 "	კომერცი
ნავთი	190, 530 "	—	"
ნავთი	3, 921, 410 "	—	საგარეო სარ.
ნავთი	1, 549, 510 "	—	ადმინისტრ.
ნავთი	3, 278, 600 "	107, 290 "	სხვ. ქვეყ.
სულ —	31, 536, 260 შახ.	7, 871, 980 შახ.	

1898 წ. გინორა:

შეამოწმება:

ბავთი	4, 250, 910	206.		
სხვა საქონელი	84, 360	"	4, 475, 180	206
ბავთი	5, 815, 100	"	132, 000	"
ბავთი	2, 008, 170	"		
სხვა საქონელი	923, 630	"	607, 420	"
ბავთი	2, 001, 470	"		
სხვა საქონელი	142, 360	"	371, 610	"
ბავთი	1, 258, 320	"		
სხვა საქონელი	221, 470	"	721, 500	"
ბავთი	1, 663, 970	"		
სხვა საქონელი	125, 100	"	183, 240	"
ბავთი	1, 063, 610	"	—	
ბავთი	3, 876, 620	"		
სხვა საქონელი	564, 010	"	683, 700	"
ბავთი	294, 930	"	—	
ბავთი	158, 630	"	1, 125, 280	"
ბავთი	1, 807, 330	"	—	
ბავთი	4, 247, 910	"	—	
ბავთი	3, 887, 400	"	70, 370	"
სულ —	34, 395, 300	206.	8,670	300 206.

იხილეთ

იხილეთ

სააქრახველი

გვერდი

აქრახველი

ბეჯი

იხილეთ დანა

მხარე

იხილეთ

300 206

აქრახველი

სულ სხვა

სხვა საქონელი

1899წ. ჯანბრება:

შემოიბრება:

ნავთი	12, 213, 730	შბ.		
სხვა საქონელი	78, 210	"	8, 617, 000	შბ.
ნავთი	7, 226, 980	"		ინჟინერი
ნავთი	3, 989, 140	"		ინჟინერი
სხვა საქონელი	1, 067, 410	"	700, 000	საფრანგული
ნავთი	3, 266, 570	"	1, 927, 500	გერმანია
სხვა საქონელი	124, 210	"		
ნავთი	2, 069, 220	"		
სხვა საქონელი	252, 320	"	700, 000	აქსეზორი
ნავთი	2, 571, 880	"		
სხვა საქონელი	142, 110	"	210, 000	შეღები
ნავთი	6, 711, 040	"		ჩინური მანქ.
ნავთი	4, 345, 590	"		
სხვა საქონელი	607, 420	"	400, 000	მსახურები
ნავთი	441, 000	"	2, 146, 640	რუმინია
ნავთი	1, 404, 300	"		პოლონია
ნავთი	8, 306, 810	"		სუვერენი სრული
ნავთი	1, 842, 400	"		აშერიკი
ნავთი	6, 844, 300	"	693, 000	სხვა ქვეყნები
სულ =	63, 584, 640	შბ.	14, 993, 900	შბ.

1900 წ. განხილვა:		შემოწმება:		
ნავთი	10, 914, 620 მან.			
სს. სარქონელი	112, 010 "	6, 101, 520 მან.		ინგლისი
ნავთი ს	4, 803, 610 "			ინგლისი
ნავთი	3, 072, 680 "			
სს. სარქონელი	1, 722, 930 "	1, 267, 960 "		საფრანგული
ნავთი	3, 152, 720 "			
სს. სარქონელი	278, 940 "	1, 289, 470 "		გერმანია
ნავთი	1, 562, 620 "			
სს. სარქონელი	245, 000 "	922, 010 "		ავსტრია
ნავთი	2, 751, 940 "			
სს. სარქონელი	139, 210 "	279, 500 "		პრუსია
ნავთი	2, 223, 000 "			რუსეთი და პომერანია
ნავთი	9, 112, 050 "			
სს. სარქონელი	493, 000 "	810, 900 "		ომბურგი
ნავთი	400, 000 "	1, 293, 860 "		სუედი
ნავთი	1, 207, 600 "			პოლონია
ნავთი	6, 003, 240 "			სუედის სრული
ნავთი	1, 450, 000 "			ამერიკა
ნავთი	1, 402, 070 "	7, 368, 630 "		სს. ქვეყნები
სულ -	51, 047, 240 მან.	19, 333, 850 მან.		

განხილვა-შემოწმებას ცხრილი ქვეყნებს შორის 1901 წ. მოკვრისთვის. 1884 წ.-1895 წ. განხილვის ცხრილში აღნიშნულ ღირებულებაში ნავთიუ შერის.

1896წ-1900წ. გზიდვის ცხრილში ნავთი გამოცალავებულია.
 ფოთის ნავთსადგურისათვის ცხრილი უაღკვე არ არის
 შეკუმშავებული, რადგან იქიდან გზიდული საქონელი უმთავრესად
 მარცო მარგანეცი ზ სიმინდა.

1905 წლიდან ნავთის გზიდვა ბევრ მოხსენებულ ქვე-
 ნებში სრულად შესწერა.

უცხოეთის ვეძების მიმოსვლა
ბათუმის ზ ფოთის ნავთსადგურში.

1885 წლის ბათუმში შემოვიდა:

ინგლისის	68 გეძი	73 701 ტონა	რუსიის	37გ	19, 258 ტონა
საფრანგეთის	87 "	109, 590 "	გერმანიის	11 "	11, 472 "
ავსტრიის	99 "	65, 198 "	სხვ. ქვეყნები	142 "	24, 490 "
სულ -		444 გეძი.	303 639 ტონა		

1886 წ. ბათუმში შემოვიდა

ინგლისის	97 გეძი	104, 049 ტონა	სამხრეთის	49 გეძი	15, 814 ტონა
საფრანგ.	61 "	88 999 "	გერმანიის	15 "	15, 978 "
ავსტრიის	108 "	83 550 "	ოსმალეთის	126 "	8, 230 "
რუსიის	48 "	23 492 "	სხვ. ქვეყნები	15 "	9, 892 "
სულ -		519 გეძი	349, 304 ტონა.		

1886 წ. შემოვიდა ყოთში:

ინგლისის	71 გუბი	64,722	ნორვეგიის	3 გუბი	2,430 ტონა
საფრანგო	6 "	8,846	ღანის	1 "	686 "
საბერძნ.	29 "	13,844	ს. ჯერყნის	12 "	3,820 "
სულ -		122 გუბი	94, 548 ტონა.		

1888 წ.

შემოვიდა ყოთში:

1889 წ.

ინგლისის	48 გუბი	48,912	ტონა	ინგლ.	49 გუბი	47,972	ტონა
გერმანიის	7 "	10,066	"	გერმ.	3 "	3,424	"
ბელგიის	1 "	1,104	"	ბელგ.	1 "	9,972	"
საფრანგეთ.	5	8,236	"	საფრ.	10 "	13,088	"
იტალიის	1	864	"	იტალიის	5 "	6,528	"
საბერძნ.	6	1,266	"	საბერძ.	8 "	6,892	"
ოსმალეთის	39	3,284	"	ოსმალ.	49 "	1,184	"
სულ	—	107 გუბ. 73	739 ტონა.	ნორვეგიის	2 "	2,224	"
				სულ -	122 გუბი	82, 284	ტონა

1888 წ. შემოვიდა ბაღეშში:

ინგლისის	180 გუბი	2,10,453	ტონა	ღანის	11 გუბი	12,634	ტონა
საფრანგეთ.	55 "	76,702	"	ბელგიის	6 "	8,034	"
აფხაზიის	72 "	54,433	"	ნორვეგ.	5 "	5,336	"
საბერძნეთ.	106 "	43,280	"	ოსმალეთ.	101 "	19,620	"
გერმანიის	25 "	38,450	"	შვედის	1 "	1,314	"
იტალიის	41 "	20,297	"	სულ	603 "	490,553	ტონა

1889 წ. შემოვირა დათუბნი:

ანგლიანს	215 გუბი	269,407 ჯონა;	გუჩინანს	29 გუბი	33,839 ჯონა
საფრანგ	55 "	73,920 "	ონსალკეთ	118 "	31,662 "
აქსუტინანს	73 "	55,740 "	დანიანს	13 "	14,716 "
საბერძენს	108 "	50,267 "	სხვ. ქვეყნ.	27 "	21,041 "
		სულ - 736 გ. 549,922 ჯონა.			

1890 წ. შემოვირა დათუბნი:

ანგლიანს	241 გუბი	311,753 ჯონა	გუჩინანს	38 გ	39,139 ჯონა.
საფრანგ	56 "	83,075 "	ონსალკეთ	65 "	20,546 "
აქსუტინანს	88 "	95,245 "	ბონივეჯიანს	12 "	16,231 "
საბერძენს	108 "	45,590 "	დანიანს	13 "	14,816 "
სხვ. ქვეყნ.	15 "	12,932	სულ -	764 გ.	619,497 ჯონა.

1890 წ. შემოვირა დათუბნი:

ანგლიანს	49 გუბი	47,972 ჯონა	ონსალკეთ	49 გუბი	1,184 ჯონა
საფრანგ	10 "	13,088 "	აფხაზი	5 "	6,528 "
გუჩინანს	3 "	3,424 "	საბერძენს	8 "	6,892 "
ბონივეჯი	2 "	2,244 "	სულ -	196 გუბი	81,339 ჯონა.

1891 წ. შემოვირა დათუბნი:

ანგლიანს	260 გ.	320,532 ჯონა;	ონსალკეთ	73 გუბი	18,399 ჯონა
საფრანგ	132 "	78,602 "	დანიანს	12 "	13,165 "
საბერძენს	60 "	72,325 "	აფხაზი	16 "	12,318 "
აქსუტინანს	28 "	68,213 "	ბერძენი	5 "	7,167 "
ბონივეჯი	66 "	23,925 "	სერბო-მონტენეგრო	2 "	3,100 "
გუჩინანს	18 "	22,369 "	შვეიცარიანს	1 "	185 "
		სულ -	643 გუბი	640,380 ჯონა.	

1891 წ. შუბოვიდა ავთში:

ბეგონისა	79 გუბი	83,582 ჯანა;	ობსალოთს	17 გ.	170 ჯანა
საფრანგ.	10 "	10,975 "	ივანოძის	2 "	1,058 "
გუჩინძისა	9 "	8,139 "	საბუჩინძე	7 "	3,208 "
ბონივეჯის	1 "	- 596 "	სულ	-	12.5 გუბი, 108,148 ჯანა.

1892 წ. შუბოვიდა ბათუმში:

ბეგონისა	277 გუბი;	374,599 ჯანა	გუჩინძის	20 გუბი;	23,558 ჯანა;
საფრანგ.	54 "	70,694 "	ობსალო	41 "	11,223 "
აქსეჯრისა	48 "	46,517 "	ბონივეჯ.	26 "	33,809 "
საბუჩინძე	140 "	57,394 "	ღანისა	14 "	14,257 "
სხვა ქვეყ.	39 "	35,265 "	სულ	-	659 გუბი, 664,216 ჯანა.

1892 წ. შუბოვიდა ავთში:

ბეგონისა	86 გუბი	115,090 ჯანა;	ღანისა	3 გუბი	3,721 ჯანა;
საფრანგ.	2 "	2,790 ჯანა;	ობსალოთ.	2 "	- 48 "
გუჩინძისა	2 "	2,160 "	ივანოძის	-	-
ბონივეჯის	1 "	1,290 "	სულ	-	101 გუბი, 129,521 ჯანა.
საბუჩინძე	5 "	4,422 "			

1893 წ. შუბოვიდა ბათუმში:

ბეგონისა	263 გუბი	400,836 ჯანა	ობსალოთ.	37 გ.	7,463 ჯანა
საფრანგ.	70 "	93,182 "	ბონივეჯის	14 "	20,758 "
აქსეჯრისა	65 "	55,016 "	ღანისა	13 "	12,460 "
საბუჩინძე	93 "	62,541 "	სხვა ქვეყნ.	24 "	38,355 "
გუჩინძისა	20 "	22,570 "	სულ	-	616 გუბი, 713,181 ჯანა.

1893 წ. შემოვიდა ფოთში:

ბავშვებს	75	კვირა	88,532	ცონა	მკვლელობა	1	კვირა	1,120	ცონა
ნორვეგია	4	"	4,954	"	გერმანია	1	"	1,099	"
საფრანგეთი	3	"	3,311	"	საფრანგეთი	1	"	1,250	"
საქსონია	1	"	750	"	ოსმალეთი	9	"	149	"

სულ - 95 კვირა 101,158 ცონა.

1894 წ. შემოვიდა ბათუმში:

ბავშვებს	185	კვირა	294,891	ცონა	ოსმალეთი	46	კვირა	14,278	ცონა
საფრანგეთი	78	"	107,869	"	ღანობა	13	"	14,256	"
საქსონია	94	"	96,237	"	ნორვეგია	12	"	17,740	"
საქსონია	153	"	83,508	"	სხვ. ქვეყნ.	47	"	61,919	"
გერმანია	18	"	18,869	"	სულ -	646	კვირა	709,567	ცონა

1894 წ. შემოვიდა ფოთში:

ბავშვებს	86	კვირა	97,415	ცონა	ოსმალეთი	91	კვირა	1,820	ცონა
საფრანგეთი	3	"	2,975	"	გერმანია	-	"	-	"
საქსონია	-	"	-	"	-	-	"	-	"
საქსონია	6	"	4,763	"	სულ -	186	კვირა	106,973	ცონა

1896 წ. შემოვიდა ბათუმში:

ბავშვებს	153	კვირა	24,445	ცონა	ღანობა	14	კვირა	17,458	ცონა
საფრანგეთი	80	"	59,406	"	ნორვეგია	6	"	8,388	"
გერმანია	22	კვირა	270,520	"	იტალია	19	"	21,752	"
საქსონია	77	"	107,311	"	პოლონია	3	"	4,581	"
საქსონია	133	"	25,625	"	ბელგია	14	"	21,364	"
ოსმალეთი	883	"	90,360	"	სხვ. ქვეყნ.	2	"	760	"
სულ -					1,406	კვირა	651,970	ცონა	

1896 წ. შემოვიდა ფოთში :

ინგლისის	54 გუბი, 65,234 ტონა;	საძეწონი	3 გუბი, 1,981 ტონა,
აქსტრიის	2 " 2,065 "	ოსმალოთ.	50 " 900 "
საფრანგ.	3 " 6,643 "	სულ -	112 გუბი 76,823 ტონა.

1897 წ. შემოვიდა ბათუმში :

ინგლისის	210 გუბი 376,778 ტონა,	რუსეთის	18 გუბი, 14,344 ტონა,
საფრანგ.	76 " 101,307 "	პოლონია	3 " 5,346 "
გერმანიის	26 " 28,960 "	ბელგიის	27 " 42,206 "
აქსტრიის	81 " 92,883 "	რომინის	14 " 8,948 "
საძეწონი	66 " 30,083 "	ოსმალოთ.	804 " 42,747 "
ღანის	14 " 15,854 "	სხვა ქვეყნ.	2 " 1,748 "
ნორვეგიის	1 " 9,009 "	სულ -	1,349 გუბი 755,211 ტონა.

1897 წ. შემოვიდა ფოთში :

ინგლისის	58 გუბი, 77,926 ტონა	რუსეთის	5 გუბი 2,801 ტონა,
აქსტრიის	3 " 3,269 ტონა	საძეწონი	2 " 2,392 "
ბელგიის	2 " 3,991 "	ნორვეგიის	3 " 3,990 "
პოლონია	2 " 2,959 "	ოსმალოთ.	90 " -450 - "
საფრანგ.	3 " 3,361 "	სულ -	168 გუბი, 101,339 ტონა.

1898 წ. შემოვიდა ბათუმში :

ინგლისის	207 გუბი, 368,815 ტონა,	ნორვეგიის	4 გუბი, 4,416 ტონა,
საფრანგ.	107 " 143,603 "	ღანის	5 " 7,266 "
აქსტრიის	80 " 98,059 "	რუსეთის	16 " 14,778 "
საძეწონი	117 " 52,213 "	პოლონია	4 " 7,487 "
გერმანია	34 " 38,102 "	ბელგიის	26 " 40,885 "
ოსმალოთ.	1,468 " 31,223 "	სხვ. ქვეყნ.	17 " 17,874 "
სულ -	2,087 გუბი, 824,721 ტონა.		

1898 წ. შემოვიდა ციხეში:

ანგლიის	69 გეძი	89,156 ჯონა	სამეჩინ.	8 გეძი	9,410 ჯონა
აქსეზი	5 "	8,692 "	იჯარა	4 "	4,812 "
ბელოვანი	1 "	1,248 "	ხორცილე	6 "	5,690 "
ბოროსი	2 "	3,012 "	მხმარეთ	54 "	2,016 "
საფხანვე	3 "	3,430 "	სულ -	132 გეძი	124,466 ჯონა

1899 წ. შემოვიდა მათუში:

ანგლიის	227 გეძი	432,974 ჯონა	სამეჩინეთ	74 გეძი	33,049 ჯონა
საფხანვე	66 "	91,991 "	ახანის	5 "	5,076 "
გეჩინის	21 "	28,879 "	მხმარეთ	1670 "	31,567 "
აქსეზი	71 "	86,525 "	ბელოვანი	32 "	51,576 "
ბოროსი	7 "	11,651 "	სვ. ქვეყნ	1 "	282 "
იჯარა	28 "	31,959 "	სულ -	2,912 გეძი	900,529 ჯონა

1899 წ. შემოვიდა ციხეში:

ანგლიის	106 გეძი	144,767 ჯონა	გეჩინის	2 გეძი	1,162 ჯონა
აქსეზი	1 "	1,966 "	სამეჩინ.	9 "	11,508 "
ბელოვანი	4 "	6,404 "	იჯარა	4 "	5,528 "
ბოროსი	1 "	1,202 "	ხორცილე	4 "	5,763 "
ბოროსი	1 "	2,339 "	მხმარეთ	93 "	3,656 "
საფხანვე	1 "	1,135 "	სულ -	926 გეძი	185,472 ჯონა

1900 წ. შემოვიდა მათუში:

ანგლიის	175 გეძი	351,659 ჯონა	იჯარა	19 გეძი	19,675 ჯონა
საფხანვე	70 "	93,389 "	სამეჩინ.	88 "	48,929 "
გეჩინის	27 "	34,135 "	მხმარეთ	894 "	58,313 "
აქსეზი	56 "	64,818 "	ბელოვანი	37 "	58,699 "

ჭორობრიბს 3 გუბი 2, 350 ლონა | სხვა ქვეყნის 2 გუბი, 1, 2¹⁸ ლონა.

სულ 1900წ -- 1901 გუბი 733 209 ლონა.

1900წ. შემოვიდა ათობი:

ინგლისის	19 გუბი	137, 413 ლონა	სამეჩინ.	18 გუბი	23, 594
აფსტრია	7 "	19, 592 "	აფსტრია	8 "	19, 860
ბელგია	4 "	12, 174 "	ნორვეგია	2 "	4, 400
დანიის	4 "	12, 026 "	ესპანის	2 "	6, 026
საფრანგ.	3 "	7, 916 "	ოსმალეთ.	57 "	4, 036
გერმანია	2 "	598 "	სულ	200 გუბი	247, 465 ლონა.

1901წ. შემოვიდა ბათუმში:

ინგლისის	209 გუბი	436, 834 ლონა;	ოსმალ.	179 გუბი	34 693 ლონა;
საფრანგეთის	81 "	112, 084 "	ბელგ.	38 "	62, 241 "
გერმანიის	37 "	64, 705 "	ჭორობ.	5 "	10, 151 "
აფსტრია	45 "	55, 804 "	სხვა ქვ.	3 "	7, 300 "
აფსტრია	17 "	25, 212 "	სულ	685 გუბი	851, 118 ლონა.
სამეჩინეთის	71 "	42, 843 "			

1901წ. შემოვიდა ათობი:

ინგლისის	76 გუბი	109, 670 ლონა;	აფსტრია	4 გუბი	7, 934 ლონა
აფსტრია	4 "	6 298	ნორვეგია	2 "	2, 171 "
ჭორობ.	1 "	1 712	ესპანის	2 "	9, 965
საფრანგეთი	3 "	3 790	ოსმალეთ.	21 "	1, 163
სამეჩინეთი	15 "	21 088	სულ	128 "	156, 791 ლონა

1902წ. შემოვიდა ბათუმში:

ინგლისის	208 გუბი	458, 351 ლონა
საფრანგეთის	95 "	239, 700 "

1902წ. შემოვიდა ათობი

105 გუბი	158, 812 ლონა
6 "	9, 491 "

69

გერმანიის	69	გეპი, 164, 900	ცონა,
აფსტრიის	48	"	89, 822 "
იტალიის	20	"	47, 073 "
საბერძნეთის	62	"	52, 075 "
ოსმალეთის	1, 279	"	49, 404 "
ბულგარის	44	"	107, 251 "
ჰოლანდიის	5	"	12, 778 "
სხვა ქვეყნ.	5	"	8, 211 "

2	გეპი, 2,836	ცონა
2	"	3,121 "
9	"	10 593 "
18	"	943 "
1	კეპი	1,634 ცონა "
6	"	7 614 "

სულ — 1,835 გეპი, 1,229, 565 ცონა, 149 გეპი, 195 044 ცონა.

1903 წ. შემოვიდა მათგანში:

ინგლისის	188	გეპი	425, 721	ცონა,
საფრანგეთის	77	"	120, 936	"
გერმანიის	70	"	114, 130	"
აფსტრიის	70	"	99, 982	"
იტალიის	20	"	36, 789	"
საბერძნეთის	87	"	54, 509	"
ოსმალეთი	1784	"	30, 521	"
ბულგარის	22	"	67, 181	"
ჰოლანდიის	13	"	22, 983	"
ნორვეგიის	—	—	—	—
ესპანეთის	—	—	—	—
სხვა ქვეყნ.	6	გეპი,	9 204	ცონა,

შემოვიდა ფაქტში 1903 წ.:

89	გეპი	142 657	"
4	"	5 481	"
2	"	3 115	"
11	"	16 024	"
4	"	7 244	"
10	"	11 054	"
86	"	4, 207	"
—	—	—	—
—	—	—	—
5	"	5,963	"
2	"	3 574	"

სულ — 2,338 გეპი 981, 956 ცონა. 213 გეპი, 200, 317 ცონა.

1904 წ. შემოვიდა მათგანში:

ინგლისის	167	გეპი	387, 622	ცონა,
საბერძნეთის	99	"	85, 263	"

მათგანში:

საფრანგეთის	82	გეპი	130, 571	ცონა
გერმანიის	73	"	143, 322	"

იჯლისი	16 გეძი,	26, 284 ჯონა,	ოსმალეთის	1,425 გეძი,	32, 341 ჯონა,
ბელოვის	43 "	68, 104 "	სხვა ქვეყნ.	2 "	3, 566 "
ბონკევის	2 "	3, 630 "	სულ -	1972 გეძი,	947, 081 ჯონა.
აქსეტილის	63 "	88, 569 "			

1905 წ. შემოვიდა ბათუმში:

ინგლისის	75 გეძი,	172, 681 ჯონა,
საფრანგეთის	63 "	101, 397 "
გერმანიის	48 "	71, 249 "
აქსეტილის	36 "	57, 964 "
იჯლისი	11 "	17, 615 "
სამეჩხედის	47 "	36, 572 "
ოსმალეთის	846 "	39, 970 "
ბელოვის	28 "	41, 346 "
პოლანდიის	6 "	13, 227 "
რანის	1 "	1, 140 "
სხვა ქვეყნების	2 "	3, 559 "

1905 წ. შემოვიდა ყოთში:

83 გეძი	139 278 ჯონა,
1 "	2, 264 "
14 "	24, 429 "
9 "	16, 869 "
7 "	13, 011 "
21 "	817 "
2 "	4, 602 "
7 "	13, 011 "

სულ - 1163 გეძი 556, 720 ჯონა. 154 გეძი, 214, 281 ჯონა.

1906 წ. შემოვიდა ბათუმში:

ინგლისის	60 გეძი,	125, 679 ჯონა
საფრანგეთის	83 "	137, 209 "
გერმანიის	56 "	94, 293 "
აქსეტილის	24 "	29, 809 "
რანის	1 "	3, 500 "
ბელოვის	31 "	58, 807 "
სამეჩხედის	31 "	27, 526 "
ოსმალეთის	798 "	22, 647 "

1906 შემოვიდა ყოთში:

90 გეძი,	157, 568 ჯონა
3 "	5, 688 "
11 "	22, 114 "
7 "	11, 229 "
126 "	4241 "

პოლანდიის	6 გეზი,	31, 063 ტონა,	1 გ. 2, 284 ტონა;
რუდიის	16 "	23, 085 "	
შვედის	—		1 " 2, 271 "
ესპანეთის	—		2 " 3, 932 "
სულ —	1, 106 გეზი,	553, 612 " 241	219, 327 ტონა.

1907 წელს შემოვიდა ბათუმში:

ინგლისის	61 გეზი,	139, 746 ტონა;
საფრანგეთის	66 "	176, 063 "
გერმანიის	66 "	106, 913 "
ავსტრიის	56 "	66, 244 "
ბელგიის	39 "	54, 939 "
რუდიის	18 "	25, 434 "
საბერძნეთის	58 "	48, 189 "
ოსმალეთის	924 "	22, 775 "
პოლანდიის	7 "	15, 594 "

1907 წ. შემოვიდა ფოთში:

ინგლისის	94 გეზი,	178, 109 ტონა;
საფრანგეთის	1 "	1, 365 "
გერმანიის	1 "	1, 729 "
ავსტრიის	16 "	26, 626 "
ბელგიის	—	—
რუდიის	—	—
საბერძნეთის	4 "	5, 872 "
ოსმალეთის	21 "	850 "
პოლანდიის	—	—
ესპანეთის	1 "	1, 866 "

სულ —	1295 გეზი	655, 827 ტონა.	138 გეზი	216, 417 "
-------	-----------	----------------	----------	------------

1908 წ. შემოვიდა ბათუმში: სხვა და სხვა სახელმწიფოს 829 გეზი, 758, 360 ტონა.

1908 წ. ფოთში შემოვიდა: სხვა და სხვა სახელმწიფოს 184 გეზი, 167, 418 ტონა.

1909 წ. შემოვიდა ბათუმში:

ინგლისის	67 გეზი,	150, 115 ტონა;
----------	----------	----------------

1909 წ. შემოვიდა ფოთში:

ინგლისის	31 გეზი,	60, 193 ტონა;
----------	----------	---------------

საფრანგული	83	გეძი,	159,544	ჯონა.	4	გეძი	6,533	ჯონა
გერმანიის	68	"	127,853	"	2	"	3,500	"
ავსტრიის	52	"	85,746	"				
ბელგიის	44	"	68,369	"	7	"	14,224	"
იტალიის	27	"	38,574	"				
სამეჩინეთი	117	"	65,638	"	ამერიკა	3	"	7,466
ოსმალეთის	104	"	25,727	"	173	"	10,635	"
ჰოლანდიის	2	"	2,428	"	25	"	55,389	"
სულ	1504	გეძი	723,994	ჯონა.	245	გეძი	157,940	ჯონა.

1910წ. შემოვიდა ბათუმში:

ინგლისის	74	გეძი,	151,001	ჯონა;
ავსტრიის	35	"	95,810	"
რანის				
ჰოლანდიის	4	"	9,678	"
საფრანგულის	66	"	193,381	"
გერმანიის	69	"	166,180	"
სამეჩინეთის	60	"	74,766	"
იტალიის	30	"	65,610	"
ბოლშევიკის				
ოსმალეთის	1571	"	13,514	"
ბელგიის	42	"	99,260	"
სხვა ქვეყნები	4	"	4,320	"

1910 წ. შემოვიდა ფოთში:

66	გ.	128,034	ჯონა.
43	"	90,864	"
1	"	1,328	"
2	"	4,164	"
1	"	2,824	"
7	"	14,280	"
7	"	10,988	"
1	"	368	"
4	"	8,119	"
262	"	11,842	"

სულ	1955	გეძი	874,520	ჯონა.	394	გეძი	273,844	ჯონა.
------------	-------------	-------------	----------------	--------------	------------	-------------	----------------	--------------

1911წ. შებენიერა ბათუმში:

ანგლიკოს	88 კეში,	193, 112	ჯონა.
აქსტრიოს	56 „	111, 213	„
ბელგიოს	49 „	82, 323	„
საფრანგეთ.	84 „	117, 062	„
ვენიციანოს	64 „	117, 612	„
საბერძნეთ.	40 „	31, 671	„
ბოლანდიოს	2 „	3, 556	„
აჯალთოს	18 „	31, 842	„
ნონიკოს	1 „	2, 218	„
რუმინოს	6 „	3, 059	„
ონსპორთოს	602 „	18, 955	„
სულ —	1010 კეში,	772, 683	ჯონა.

1911წ. შებენიერა თბილისში:

67 კეში,	19, 898	ჯონა;
36 „	73, 166	„
<hr/>		
1 „	1, 363	„
9 „	15, 619	„
6 „	9, 170	„
1 „	2, 014	„
5 „	11, 172	„
6 „	11, 884	„
<hr/>		
80 „	4, 140	„
211 კეში,	252, 426	ჯონა

1912 წ. შებენიერა ბათუმში:

ანგლიკოს	79 კეში,	181, 664	ჯონა.
აქსტრიოს	63 „	128, 278	„
ბელგიოს	49 „	86, 303	„
საფრანგ.	82 „	181, 348	„
ვენიციანოს	58 „	102, 342	„
საბერძნეთ.	26 „	26, 100	„
ბოლანდიოს	2 „	4, 185	„
აჯალთოს	2 „	2, 732	„
ნონიკოს	1 „	2, 413	„
რუმინოს	18 „	9, 645	„
ონსპორთოს	1457 „	35, 920	„

შებენიერა თბილისში 1912წ.:

77 კეში;	149, 355	ჯონა;
40 „	86, 803	„
<hr/>		
1 „	1, 486	„
9 „	19, 413	„
5 „	5, 477	„
2 „	4, 211	„
3 „	2, 202	„
16 „	37, 973	„
<hr/>		

შვეიცრის	—	1 გეზი, 2,326 ლონა
დანის	—	3 " 3,140 "

სულთა-1937 გეზი, 720,930 ლონა. 314 გეზი 336, 727 ლონა.

ტონა-ნიშნავს გეზის შიგნივ სივსტყეს და უდრის 100 კუ-
ბიკური ფუტს.

ხეში ცხრილოებში აღნიშნული საბჭოებეთის და ოსმალეთის გე-
მები უმთავრესად აღიქნანი არიან.

ეგრედ წოდებული ოსმალეთის გემები ნამდვილად ეკუთვნიან
ოსმალეთის ქვეშემდრომ ბერძნებს, მხოლოდ ფორმალურად ოსმა-
ლეთის ბაიზანს აცანოებენ.

ოსმალეთის აღიქნან და ეგრეთვე საომარ გემებზე უმეტესი
ნაწილი მებრძოურთა ქანებია (ანუ ქართველი მამულები).

ეგრეთვე საუკლისხმთა რომ ყოველ წლიურად ბათუმში და
ოვითში შემოსული გემების უმეტესობა ინგლისურია, როგორც უდი-
ესი მებრძოური ქვეყნის.

ყველა ცხრილოებში აღნიშნული გემები მარტო საქონლის მი-
დავებ ვარდა ორი-სამისა, რომელნიც საქონლისაც მიდავენ და
მგზავრებსაც მიყავთ მხოლოდ ასეთი გემები მარტო ბათუმის
ნავთ სარდგურში შემოდან და მარტომდრი მიდის:

დასასრულ უნდა აღვნიშნოთ რომ მოუხედავოდ ბათუმსა და
ოვითზე გემების მიმოსვლისა, ანუ ერთი ხვერი ახალგაზრდა მებ-
რძოურობის ან სწავლობს, ეს კი ძალიან სამწუხაროა, რადგან
მებრძოურობა ქანბრთული და სასარგებლო ხელობაა. უცხოეთის
სხვა და სხვა ნავთ სარდგურებში მოგზაურობა და ენების
მისწავლა ძლიერ ხელს შეუწყობდა ხვერი ვაჭრობის განვითარებას.

ამას განდა შეზღუდურობასთან მჭიდროდ დაკავშირებულა საქონ-
 ლური სელომა, რომელი დარეგულაც ხვერ მარცხი ვნით
 ადამიანი მოვკვნიოქაა მათუშში. ყოველი შემთხვევაში საჭიროა ამ
 ხვერთვას შიდაჩიით ახალი დარეგულაც ყურადღება მიექცეს, რადგან
 ნაყო სადგურ ექში თვისის მოკიდებენ მარცხი მუხრეკურ ვლი -
 მარცხს შეუძლია. დღეს კი სამჩუხაროდ ხვერი მუხრეკურობა
 მარცხი თნი სამი ფილოუკით განმსაზღვრება.

უცხოეთში გასაზიდ საქონელთა სამი არ მოვკვიხებქა
 თათლი და ხილი.

თუმცა ხვერი თათლი ვარვი ღირსების არის, მაქამ უცხო-
 ეთის მანრელებუ ვერი უწერეს მუჯიქობას იჯალით, საფრანგეთის
 ამაიკის თათლს. იჯალით და საფრანგეთისას ვერი უწერეს მუ-
 ჯიქობას ღირსებით და ამაიქისას ფასით.

გამხმარ ხილს და კონსერვებს კი იმ შემთხვევაში ექნება
 მანარო უცხოეთში, თუ ბეჯის დაუმნარქით და ისეთივე ღირ-
 სებისას როგორც საფრანგეთში და კალიფორნიამი. ქერი ქერიობით
 კი ძლიერი სასარეგულო იქნება რომ კონსერვებს ნიმუში
 უცხოეთის გამოთქრებს გამოფრცანთ ხილში, რათა ამ
 ხილად ხვერს ნაწარმოებს სახელი მოუპოვით. იმდია ახლად
 დაარსებული „ამიერი კავკასიის მუხილეთა სამოვადოქა“ ხილს
 მუხრეკობს ამ საქმეს.

ამით ვათავებთ ხვერი ქვეყნის საგარეო ვაჭრობის მიმოხილ-
 ვას (ექსპორტი და იმპორტი), როგორც სტატისტიკური ცნო-
 ბებით სიანს

1884-1919 წლებზე სულ უცხოეთში გაუზიდავთ ბათუმზე და ფოთზე

412 მილიონი მანეთის

საქონელი (ნაჟის ან ფოთლით).

ამავე ხნის განმავლობაში შემოუზიდავთ ბათუმზე და ფოთზე უცხოეთიდან

200 მილიონი მანეთის

საქონელი, (თუნებეს და ხის ძხაღას ნაყთან უყოფისათვის ანა ვთქვით).

გზადიული და შემობიდიული საქონლის ტარქსელებს ყველგან ვანგანიძობთ ბათუმს და ფოთის ნაყო სადგურქები ჩაბანქნით. თუ ჩამდენა მოვესა ვანიდიულ და შემობიდიულ საქონლებზე ამის განიანგანიძება ქობა ძნელა და შემოქოქიდიუვ, ვიციკვთ მხოლოდ, რომ ორივე შემთხვევაში მოქება იმდენად რიდი იქნება, რომ ჩვენ დავუჩინებოდა დღეს ასე გადაცაქქელები ან ვიქნებოდით!

ყველანვე საჯალლოთ ვი ძს აჩიხს, რომ ამ მოვების უდიდესი ნაწილი ჩვენი უგნულ წიდიქიული "შემობიდიის" ქიბევი ჩანხბრალდა.

ამ უბედიურქებს ვიდევი შემდეგი ვანგანიძება უნდა მოემატება ჩვენი ძლიერი მეჭრია ისეთი უკლუქსევილოთნი, რომლოთაც იმის მავიქიად, რომ ქვეყანა ვკობობიდიად გააღონიქიონ, სულ იმისი ეშინათ, აჩიქა დიქიითი ან ვავიქიქრქს წ ან ვავშიდიდრ დრო სულ ეომქებან ვათომდა ქართულ მუნაქეყანას, რომელიც მხოლოდ უნდა იმადქება.

ასეთი გაუგებრობა ხელს უწყობს ჩვენი ქვეყნის უცხოელთა
ძიწი რამონავებს და თუ მაღლი ჩვენი ძალა არ მოვიპოვი-
ბეთ სრულად გაგვიწყვეტ.

ბევრი მათგანს ვინც სიყრ მიმთხილოვს ვულოდსით წაი-
კითხავს, ევინება ვითომ მექსიკონე ან აქსტრალაზე გვიქონდეს
ბაასი, მაგრამ ვაი ჩვენი ბრალი რომ ყოველივე ეს ჩვენი ქვეყა-
ნაში ხდებოდა და ხდებდა!

29 წლის განმავლობაში ჩვენს კანუშემო მილიონები ტრალაქდა
და ჩვენ ამ პროცესიდან გრიყულნი ვიყავით.

ყოველივე ეს გვიჩვენებს, რომ სილანბებზე ტრალაი მიუტყვიბუ-
ლა სიმძირზე ბევრი მხოლოდ მას მოვლა და გამოყენება უნდა.

თუ უცხო ქოთან ვაქრობა ჩვენი გავლენის ქვეშ არ იქნს, სამუდა-
მოდ სხვისი მახანხალნი ვიქნებით, შინაური ვაჭრობაც არ განვითარ-
დება, რადგან თუ არ ვიციოთ რა ყვანში იყობება ჩვენი საქონელი
უცხოეთში ან რამდენად არის ნაყიდი ის საქონელი, რომელიც უც-
ხოეთიდან ჩვენში შემოაქვთ, ყოველთვის განზე რავრჩებით.

თუ გვინდა უბედურება თავიდან ავიცილოთ საჭიროა სურთო ძა-
ლით მოქმედება, განსაკუთრებული მუშაობა ვერას გვიშველოს!

ამისთვის ვი საჭიროა დაუაარსოთ სააქციონერო საზოგადოება, რომ
მელიც ამ მძიმე, მაგრამ ჩვენი ქვეყნის გამძლიერებელი მუშაობას
იკისრებს.

თუ როგორ უნდა მოვაწყოთ ასეთი სააქციონერო საზოგადოება
და რა მნიშვნელობა ექნება მას, ამაზე ცალკე მოხსენება გვექნება.

სამთა-მარნო საქმე ჩვენში.

ჩვენი ქვეყანა ძველი დროიდან მარნეულობის ბუდეა ითვლებოდა. ამ მხრივ მას უცხოეთის ბევრი მუცნიერი-მოცხაური იხსენიებს, ალავ ალავ ძველი ნამუშევარი მატარობის კი მოიძულება.

გარდა მარგნეულისა ჩვენში შემდეგი მარნეულობა მოიპოვება: სპილენძი, ცინკი, რკინა, ვოგინი, კობალტი, ქვანახშირი, მარილი, კიბულური და სხ. ამათგან მარცო სპილენძის დამუშავება სწარმოებს შესამჩნევად, ისე კი ჯერ ბევრი დასამუშავებელი.

მიუხედავად ასეთი მარნეული სიმდიდრისა ჩვენი ქვეყნის გეოლოგიური გამოკვლევა ჯერ წესიერად არ მომხდარა. ამჟამად წინადაქრთული კულტურის მოყვარულთა საზოგადოებაში ბ-ნმა ციციშვილმა წაიკითხა მოხსენება ჩვენი ქვეყნის სამთამარნო სიმდიდრის შესახებ და იმავე კრებაზე გამოითქვა ის აზრი, რომ უსალოვე გეოლოგიური საზოგადოება დაარსებულიყო; შემდეგში აპირებდნენ ქრთულ სამუქრნეო საზოგადოებასთან დაეარსებოთ გეოლოგიური განყოფილება. თუ ეს აზრი განსორციელდა კარგი საქმე იქნება, რადგან სამუქრნეო საზოგადოება ამავე დროს ნადაგის მუცნიერულად შესწავლასაც მოახერხებს.

რა უშლის ხელს ევროპიული კანონების ზევს სამთა-
მარბო საქმეში ხარკებს?

1 - ზვეწებს გულუბრყვილობა, რადგან ზევში ბევრს ყოველი მ-
ლად მოვლინებული უნაპიზონელი ბერძენი და სარკოველი
ურბი, ინგლისელი და ფრანგი კანონმდებელი ვინა;

2 - ევროპიულ ავანტიურისთვის საქმის დაჭერა, რომელთაც
მარა აქნათ და ამ ბოლო დროს ზევს ქვეყანას წერბოები-
ვით მოეღვივებ, მაგრამ ამა იმათ რა უნდა გვიშველონ, რო-
დესაც არც თუელი აქვთ, არც ნდობა და არც ნამუსი. ერთი
ანდანი არ იყოს ისე გამოდის: „ბრმა ბრმას ავიდა, სამარე-
მდე მიმოცანო“;

3 - თუ ვინმე მარბანნი ადგილი გააჩნა ობცონს ერთს
და იმავე დროს ორმოცდაათ პირს შინს აძლევს და თქ-
რობს, ვინც ადრე მოასწრებს იმასთან ვადათავებს საქმესო, მაგ-
რამ ძლიერ მოცუყებული რჩება, რადგან ერთი და იგივე საქ-
მე ევროპიულ კანონმდებელს სხვა რ სხვა პირიდან მოდის რ
ამის გამო კარგი საქმეც რომ იყოს, შინს უნდობლად უყუ-
რებს;

4 - მარბანნი ადგილების აღწერილობა უმეტეს ნაწილად უთავ-
ბოლოდ არის შედგენილი და ცარიელი ფრაგმენტის რახა-
რების ბევრი აღწერილობა რკინის გზის ტექნიკოსებისგან არის
შედგენილი და ბევრი ზვეწებურების მკვირცხლი ფანტაზიის
ნაყოფი;

5 - თუ ვინმე სტუდენტს აპირებს უცხოეთში წამოსვლას, მაშინ
ვე დაჭვირთავებს სხვა რ სხვა ქალაქებით რ ის ყ ავიწ-
ყდებათ, რომ ევროპიული სტუდენტებთან სამთა-მარბო საქმეზე

ლაპარაკს ან არან მძიველნი;

6 — მუშაობს მიუხეველი ქართული, ყოველთვის გაურბის ძვირ საქმეს და სურს ერთ კვირაში მილიონური გახდეს. ასეთმა სურვილმა გამოიწვია ის ვარემოქსა, რომ ხევში ყველა სამთა-მარბო საქმეებს წარმოქმნის ლაშობს;

7 — ბევრი მარბო ადვილი ხევში სასაზიზღოდ ითვლება, რაიცა აფრთხობს ეფრთხილებს, რადგან მოუქმის ყარვა ძალი ნაწილი ხაზინას უხედა შეუცქეს;

რომ ასეთ არა ნორმალურ მდგომარეობას ბოლო მოუ-
ლოს საჭიროა სამთა-მარბო საქმეების წარმოქმნაც იმ სააქცი-
ბერო საზოგადოებას გადავუკეთ, რომლის დაარსებაზე ზემოდ
გვქონდა ლაპარაკი, ასეთ რაწესებულებას ევროპული კაპიტა-
ლისტები უფრო ნდობით შეხედავენ და ამ ნაირად რაიცი-
ვავთ იმ ერთნულ განბს, რომელიც ძლიერ ძაღვ შეიძლება
ხელიდან გამოვუვუცალოს. ამის მაგალითები საქართვე-
ლეთში, გურიაში და სხვა

ევროპული კაპიტალი უსათუოდ საჭიროა მარბეულობის
დასამუშავებლად, მაგრამ თავი და თავი საქმეა, რომ ხვენი ადვილად
ყარვს წირობებში ვაქსცეთ და მათ დამუშავებაში იცა შესაფერი
მონაწილეობა გვქონდეს, თორემ მერმე ვვანლა იქნება ციხილი.

ასეთივე საფრთხე მოულის ხვენი ცუქებს, რომელითა მოუ-
ლან არავითარი ყურადღებებს ან აქცევინ. მომავალ ათი წლის
განმავლობაში ხე ცუქს, განსაკუთრებით მუხას დიდი მანარი
ქნება.

10

24/1/87
Uena 10-

38
206